

Erasmus+ profesionālās izglītības mobilitāšu ietekme uz nacionālo izglītības sistēmu Centrālajā un Austrumeiropā

The impact of VET placements on national education in Central and
Easter Europe

Nacionālais ziņojums

Erasmus+

State Education
Development Agency
Republic of Latvia

**Baltic
Institute
of Social
Sciences**

Rīga, 2024

Saturs

Saturs	2
Ievads	3
Metodoloģija	4
Pētījumā izmantotās metodes un to dalībnieku raksturojums	4
Kabineta pētījums	4
Profesionālās vidējās izglītības iestāžu aptauja	4
Padziļinātās intervijas ar profesionālo vidējo izglītības iestāžu pārstāvjiem	5
Pētījuma ētiskie aspekti un ierobežojumi	5
Erasmus+ mobilitāšu raksturojums	6
Izejošās mobilitātes raksturojums	6
Ienākošās mobilitātes raksturojums	8
Erasmus+ mobilitātes īstenojošo profesionālās vidējās izglītības iestāžu raksturojums aptaujas datos	10
Erasmus+ mobilitātes pieredzes ietekme personas līmenī	14
Mobilitātes dalībnieku atlases metodes un kritēriji	14
Erasmus+ ietekme uz audzēkņiem	15
Pastarpinātie profesionālās izglītības iestādes audzēkņu ieguvumi	20
Audzēkņu Erasmus+ mobilitāšu ietekme uz mācībspēkiem	23
Mobilitātes pieredzes ietekme izglītības iestādes līmenī	26
Mobilitātes pieredzes ietekme profesionālās izglītības sistēmas līmenī	30
Erasmus+ programmas pievienotā vērtība un labās prakses	38
Audzēkņu mobilitātes bez Erasmus+ programmas iespējām	38
Erasmus+ pievienotā vērtība	39
Erasmus+ projektu īstenošanas izaicinājumi	39
Ieteikumi profesionālās izglītības iestādēm bez Erasmus+ pieredzes	40
Secinājumi un ieteikumi	43

Ievads

Eiropas Savienības Erasmus+ programma profesionālās izglītības sektorā profesionālās izglītības audzēkņiem sniedz iespēju īstenot praksi ārvalstu uzņēmumos vai praksi kombinēt ārvalstu mācību iestādē un uzņēmumā (turpmāk tekstā arī mobilitātes programmas). Latvija ES izglītības programmās ir iesaistījusies kopš 1998. gada. Šīs programmas īsteno Valsts izglītības attīstības aģentūra.

Lai apzinātu profesionālo vidējo izglītības iestāžu personāla izpratni un redzējumu par mobilitātes ietekmi uz iestādes audzēkņu zināšanām, prasmēm, attieksmi, mācībspēkiem, izglītības iestādes ikdienas aktivitātēm, mācību procesu un plašāku ietekmi uz citām profesionālās izglītības sistēmas veidošanā iesaistītajām iestādēm un izglītības sistēmu kopumā, Valsts izglītības attīstības aģentūra ir iesaistījusies Erasmus+ Sadarbības un mācību aktivitāšu ilgtermiņa projekta pētījumā “Profesionālās izglītības prakšu ietekme uz nacionālajām izglītības sistēmām Centrālajā un Austrumeiropā” (*“The impact of VET placements on national education in Central and Eastern Europe”*) sadarbībā ar Polijas, Čehijas, Rumānijas, Ungārijas, Slovēnijas ERASMUS+ Nacionālajām aģentūrām. Pētījums balstīts uz Polijas Nacionālās aģentūras pētījuma ietvaros izstrādāto metodiku un pētījuma instrumentiem.

Šis ziņojums atspoguļo Latvijas nacionālā pētījuma “Profesionālās izglītības prakšu ietekme uz nacionālajām izglītības sistēmām Centrālajā un Austrumeiropā” rezultātus. Pētījuma mērķa grupa bija profesionālo vidējo izglītības iestāžu vadība un pedagogi, kas ir būtiski starpnieki Erasmus+ mobilitāšu laikā iegūto zināšanu pārnesē gan individuālo dalībnieki līmenī, gan profesionālās vidējās izglītības iestāžu kā organizāciju un profesionālo izglītības iestāžu sadarbības partneru (jeb ekosistēmas) līmenī. Būtiski, ka šis pētījums apskata ne tikai no Latvijas izejošās, bet arī, lai gan šaurākā mērā, Latvijā ienākošās Erasmus+ mobilitātes potenciālo ietekmi. Profesionālās vidējās izglītības iestāžu vadības un pedagogu viedoklis un pieredze ir nozīmīgs izpētes jautājums, jo šīs personas ir būtisks starpnieks gan audzēkņu mobilitātes pieredzes veidošanā, gan Erasmus+ mobilitātes ietekmes paplašināšanā un pārvešanā uz citām profesionālās izglītības institūcijām, kuras nav Erasmus+ mobilitātes projektu tiešās labuma guvējas. Šis pētījums ir turpinājums 2018. – 2020. gadā īstenotajam pētījumam “Starptautiskās mobilitātes dalībnieku profesionālās izglītības jomā turpmākās gaitas” (*Tracer Study on VET mobility participants*), kura galvenā mērķa grupa bija profesionālās vidējās izglītības iestāžu audzēkņi.

Ziņojums sastāv no piecām nodaļām. Pirmajā nodaļā ir īsi raksturota pētījuma metodoloģija. Otrajā nodaļā sniegts statistiskais pārskats par Erasmus+ no Latvijas izejošo un Latvijā ienākošo mobilitāti, kā arī aptaujas dati par izglītības iestāžu pašnovērtējumu, kādu nozaru audzēkņi visbiežāk dodas Erasmus+ mobilitātēs. Trešajā nodaļā ir integrēti raksturoti pētījuma kvantitatīvās aptaujas un padziļināto interviju rezultāti, kas raksturo mobilitātes pieredzes ietekmi personas līmenī. Ceturtajā nodaļā uzmanība ir pievērsta mobilitātes pieredzes ietekmei profesionālās vidējās izglītības iestādes līmenī, apkopojot ārvalstu prakšu ietekmi uz izglītības iestādes ikdienas aktivitātēm un mācību procesu. Savukārt piektajā nodaļā ir aplūkota mobilitātes pieredzes ietekme izglītības sistēmas līmenī, ietverot jautājumus par ietekmi profesionālās izglītības politikā. Jāņem vērā, ka ziņojumā ietvertā informācija atspoguļo mobilitātes projektu koordinatoru/ mācībspēku redzējumu. Piektajā nodaļā raksturota Erasmus+ programmas pievienotā vērtība un labās prakses, kas var būt noderīgs informācijas avots darbā ar mazāk pieredzējušām profesionālās izglītības iestādēm, lai celtu viņu dalības Erasmus+ mobilitātēs kapacitāti.

Latvijas nacionālo pētījumu pēc Valsts izglītības attīstības aģentūras pasūtījuma (iepirkuma rezultātā) veica nodibinājums “Baltic Institute of Social Sciences”.

Metodoloģija

Pētījumā izmantotās metodes un to dalībnieku raksturojums

Šis pētījums ir veikts sadarbībā ar Polijas, Čehijas, Rumānijas, Ungārijas, Slovēnijas Erasmus+ Nacionālajām aģentūrām, tāpēc tajā izmantotās metodes un dalībnieki atbilst pētījuma koordinējošā partnera (Polijas Nacionālās aģentūras) noteiktajam un darba grupā apspriestajam ietvaram. Pētījumu veidoja trīs daļas: (1) kabineta pētījums, kura mērķis bija izprast Latvijas profesionālās izglītības sistēmas izaicinājumus kopumā, kā arī Erasmus+ mobilitāšu galvenās iezīmes, respektīvi, raksturot pētāmā jautājuma kontekstu; (2) profesionālās vidējās izglītības iestāžu kvantitatīva aptauja, kuras mērķis bija raksturot izglītības iestāžu pieredzi par Erasmus+ mobilitāšu ietekmi un (3) padziļinātās intervijas ar profesionālo vidējo izglītības iestāžu pārstāvjiem (profesionālo priekšmetu pedagogiem vai Erasmus+ audzēkņu mobilitāšu koordinatoriem) ar mērķi iegūt padziļinātu skaidrojumu un reālus piemērus par Erasmus+ vietu un lomu profesionālās izglītības iestāžu audzēkņu prasmju apguves procesā un par ietekmi uz profesionālās izglītības iestāžu ekosistēmu.

Šajā nodaļā raksturotas visas trīs pētījuma daļas. Ziņojumā ir iekļautas tikai tās pētījuma sadaļas, kas ir saistošas un būtiskas nacionālajā līmenī, sniedz jaunas zināšanas Latvijas politikas veidotājiem. Tas nozīmē, ka tehniska rakstura tabulas un apraksti, kas ir informatīvi jēgpilni tikai ārvalstu partneriem, šajā nacionālajā ziņojumā nav iekļauti. Tā kā pētāmie jautājumi atkārtojas un iegūtie dati ir savstarpēji papildinoši, šī ziņojuma ietvaros tie ir raksturoti integrēti, t.i., apskatot noteiktu pētījumā aplūkoto tēmu.

Kabineta pētījums

Kabineta pētījums balstījās uz trīs pētījuma metodēm: (1) dokumentu analīzi, kas ietvēra Latvijas normatīvo aktu sākotnējās profesionālās izglītības jomā un iepriekš veikto pētījumu par sākotnējās profesionālās izglītības pievilcību Latvijā izpēti, (2) statistikas datu analīzi, t.sk., datu par Erasmus+ mobilitāšu dalībnieku skaitu analīzi, (3) padziļinātajām intervijām ar nacionālā līmeņa politikas veidotāju un profesionālās izglītības iestāžu Erasmus+ mobilitāšu koordinatoru pārstāvjiem (kopā trīs intervijas). Kabineta pētījuma rezultāti tika izmantota arī profesionālās vidējās izglītības iestāžu aptaujas anketas sagatavošanā. Šī ziņojuma sagatavošanā ir izmantoti statistikas analīzes un daļēji padziļināto interviju dati, ja tie sniedz būtiski papildu informāciju, kas nav iegūta padziļināto interviju ar profesionālo vidējo izglītības iestāžu pārstāvjiem laikā. Ziņojumā sniegtais statistikas datu pārskats ilgums un griezumam ir atspoguļoti atbilstoši Polijas Nacionālās aģentūras sniegtajam ietvaram.

Profesionālās vidējās izglītības iestāžu aptauja

Profesionālās vidējās izglītības iestāžu aptauja tika organizēta tiešsaistes (*online*) aptaujas veidā laika posmā no 2023. gada 26. septembrim līdz 22. novembrim.

Sākotnējo aptaujas mērķa grupas ģenerālo kopumu veidoja 48 profesionālās vidējās izglītības iestādes, kuras bija piedalījušās Erasmus+ profesionālo izglītības iestāžu audzēkņu mobilitātes programmās laika posmā no 2014. – 2020. gadam, no tām trīs laika gaitā tika likvidētas. No aptaujas brīdī pastāvošām 45 profesionālās vidējās izglītības iestādēm aptaujā piedalījās 40, kas nozīmē, ka aptaujā sasniegtas 89% no visām Latvijas profesionālās vidējās izglītības iestādēm. Tas nozīmē, ka iegūtie dati ar augstu ticamības pakāpi parāda profesionālās vidējās izglītības iestāžu pārstāvju (Erasmus+ mobilitāšu koordinatoru/vadības) vērtējumu par mobilitātes ietekmi uz institucionālajām un sistēmiskajām pārmaiņām Latvijas profesionālajā vidējā izglītībā un uz to dalībniekiem individuālajā līmenī.

Padziļinātās intervijas ar profesionālo vidējo izglītības iestāžu pārstāvjiem

Padziļinātās intervijas ar izglītības iestāžu profesionālo priekšmetu pedagogiem vai Erasmus+ audzēkņu mobilitāšu koordinatoriem Tika veiktas padziļinātās intervijas, kurās piedalījās 12 dažādu Latvijas profesionālo izglītības iestāžu pārstāvji. Tā kā atsevišķas profesionālās vidējās izglītības iestādes pārstāvēja vairāki speciālisti, kopā tika sasniegti 15 interviju dalībnieki. Lai nodrošinātu pieredzes dažādību, pētījuma dalībnieku – profesionālās izglītības iestāžu saraksta – atlasīti veica Valsts izglītības attīstības aģentūras speciālisti, balstoties uz šādiem kritērijiem: izglītības iestādes darbības reģions, tās līdzšinējās dalības Erasmus+ mobilitātes programmās regularitāte, saņemts akreditācijas statuss, profesionālās izglītības iestādē apgūstamo profesiju dažādība. Rezultātā intervētajās profesionālās vidējās izglītības iestādēs bija iespējams apgūt šādas profesijas: loģistikas darbinieks, atjaunojamās enerģētikas tehniķis, konditors un pārtikas produktu ražošanas tehniķis, veterinārārsta asistents, būvniecības un ceļu būves mašīnu tehniķis, fotogrāfs, apģērbu dizaina speciālists, audiovizuālās komunikācijas dizainera asistents, floristikas speciālists, arborists, ainavu būvtehniķis un dārzkopības tehniķis, farmaceitisko procesu tehniķis, kosmētikas un parfimērijas procesu tehniķis, analītiskās ķīmijas tehniķis, ķīmisko un biotehnoloģisko iekārtu mehāniķis, māsas palīgs, sociālās aprūpes speciālists, ārsta palīgs, masieris u.c.

Saskaņā ar starptautiskā koordinatora – Polijas nacionālās aģentūras – vadlīnijām, padziļināto intervijas dalībnieki bija galvenokārt dažādu profesionālo priekšmetu pedagogi (7 dalībnieki). Gadījumos, kad nebija iespējams iegūt profesionālā priekšmeta pedagoga viedokli (kopumā vai par noteiktiem pētījuma jautājumiem), intervijā piedalījās projektu vadītājs/koordinators un/vai izglītības iestādes vadītājs vai tā vietnieks (8 dalībnieki). Jāņem vērā, ka vadības dalība intervijā bija būtiska arī tāpēc, ka gadījumos, kad intervijā piedalījās profesionālā priekšmeta pedagogs, iegūtā informācija bija šaurāka un atspoguļoja pamatā redzējumu tikai par vienu, pedagoga pārstāvēto profesionālās izglītības priekšmetu. Savukārt projektu vadītājs vai vadība spēja sniegt visaptverošu pārskatu par situāciju attiecīgajā izglītības iestādē kopumā.

Pētījuma ētiskie aspekti un ierobežojumi

Pētījuma mērķa grupa, izvēlētais pētījuma metodes un mērķa grupas sasniegšanas iespējas nosaka pētījuma ierobežojumus, savukārt Vispārējās datu aizsardzības regulas prasības – pētījuma īstenošanas profesionālās ētikas ietvaru.

Kā minēts iepriekš, šī pētījuma galvenais izpētes temats ir profesionālās izglītības iestāžu audzēkņu Erasmus+ mobilitātes pieredze un tās ietekme uz institucionālajām un sistēmiskajām pārmaiņām Latvijas profesionālajā vidējā izglītībā, raugoties no profesionālo vidējo izglītības iestāžu pārstāvju viedokļa, kas var būt subjektīva un nepilnīga, raugoties no citu mērķa grupu, piemēram, izglītības politikas plānotāju viedokļa. Izpratne par iepriekš minētajiem izpētes jautājumiem šajā ziņojumā ir atspoguļota tādā veidā, kādā izglītības iestāžu atbildīgais personāls par Erasmus+ jautājumiem to ir uztvēris un spēj atsaukt atmiņā pētījuma norises laikā. Ievērojot pētījuma dizainu un tvērumu, ziņojumā nav ietverta dokumentos vai pārskatos paustā oficiālā valsts pozīcija vai nacionālās aģentūras (Valsts izglītības attīstības aģentūras) viedoklis.

Atbilstoši Vispārējās datu regulas prasībām, visi pētījuma dalībnieki tika informēti par pētījuma mērķiem, tā īstenošanai, iegūto rezultātu tālāko izmantošanu, sniegtās informācijas tālāko izmantošanu apkopotā veidā (konfidencialitāti) u.tml. pētījuma veikšanas aspektiem. Intervēto speciālistu viedokļu ilustrēšanai ziņojumā ir iekļauti citāti no intervijām bez sasaistes ar izglītības iestādi un intervēto personu.

Erasmus+ mobilitāšu raksturojums

Šīs nodaļas mērķis ir raksturot Latvijas Erasmus+ profesionālās vidējās izglītības iestāžu audzēkņu mobilitātes intensitāti, balstoties uz uzkrātajiem statistikas datiem (pārskatiem par dalībniekiem). Atbilstoši pētījuma ietvaram, tika analizēts laika posms no 2015. līdz 2019. gadam, t.i., apmēru, kāds bija līdz Covid-19 pandēmijai.

Raugoties no Erasmus+ mobilitātes programmas perspektīvas, ietekme uz profesionālās izglītības ekosistēmu rodas gan no izejošās (no Latvijas uz ārvalstīm audzēkņus nosūtošās), gan no ienākošās (uz Latviju mobilitātē nosūtīto citu valstu profesionālās izglītības iestāžu audzēkņu) mobilitātes. Līdzšinējos pētījumos parasti ir aplūkots izejošās mobilitātes ietekme, jo tās dalībnieki ir Latvijas profesionālās vidējās izglītības iestāžu audzēkņi. Šajā pētījumā ir ietverta arī ienākošās mobilitātes pieredzes analīze, bet, tā kā šajā nodaļā aplūkoti dati rāda, ka tā ir samērā zema, izvērst šī aspekta analīzi nebija iespējams.

Saskaņā ar Polijas Nacionālās aģentūras doto ietvaru izejošā un ienākošā profesionālās izglītības iestāžu audzēkņu Erasmus+ mobilitāte ir raksturota pēc šādiem rādītājiem: (1) mobilitāšu skaits iedalījumā pēc profesionālās izglītības iestādes veida, (2) mobilitāšu skaits pēc galamērķa valsts (izejošā mobilitāte) vai nosūtošās valsts (ienākošā mobilitāte), (3) mobilitātes ilgums un (4) izglītības iestāžu skaits, kas piedalījies audzēkņu mobilitātes projektos.

Izejošās mobilitātes raksturojums

Vērtējot 2015. – 2019. gadu perspektīvā, izejošo profesionālo izglītības iestāžu audzēkņu Erasmus+ mobilitāšu skaits pamatā rāda pieaugošu tendenci (sk. 1. tabulu). 2015. gadā kopumā notika 737 mobilitātes, 2016. gadā – 786, 2017. gadā – 978, 2018. gadā – 891 un 2019. gadā – 990 mobilitātes. Vairums mobilitāšu dalībnieku ir tehnikumu audzēkņi, kas ir arī izplatītākā profesionālās vidējās izglītības iestādes forma Latvijā.

1. tabula. Izejošo mobilitāšu skaits pēc profesionālās izglītības iestādes veida

Izglītības iestādes tips	2015	2016	2017	2018	2019
Tehnikums	493	439	574	612	690
Mākslu izglītības kompetences centrs	27	46	48	69	73
Profesionālā vidusskola	128	161	168	112	149
Koledža	44	107	109	92	72
Cits (pamatskola vai vispārējā vidusskola ar profesionālās izglītības saturu)	45	33	79	6	6
KOPĀ	737	786	978	891	990

2015. – 2019. gadā izejošās Erasmus+ mobilitātes kopumā aptvēra 29 dažādas galamērķa valstis (sk. 2. tabulu). Tomēr mobilitāšu skaits uz katru no valstīm ir atšķirīgs gan skaita ziņā, gan regularitātes ziņā, proti, uz dažām no galamērķa valstīm piecu gadu perspektīvā ir notikušas tikai dažas mobilitātes. Visbiežāk izejošo mobilitāšu galamērķa valstis aplūkotajā laika posmā ir bijušas: Vācija, Spānija, Itālija, Portugāle, Lietuva, Malta, Lielbritānija un Igaunija. Kā rāda pētījumā veiktā profesionālās vidējās izglītības iestāžu aptauja, Eiropas dienvidu reģiona valstis bieži ir Erasmus+ mobilitātes galamērķa valsts tūrisma, ēdināšanas un viesmīlības nozaru audzēkņiem. Vienlaikus būtiski, ka noteiktas Latvijai tuvas reģiona un profesionālās izglītības sistēmas ziņā līdzīgas valstis reti tiek izvēlētas Erasmus+ izejošajām mobilitātēm, piemēram, Čehija, Polija, Slovākija un Slovēnija, kā arī Zviedrija un Norvēģija reti bijušas

izejošo mobilitāšu galamērķa valstis. Tāpat Latvijas profesionālo vidējo izglītības iestāžu audzēkņi 2015. – 2019. gadā reti ir devušies uz Beļģiju, Bulgāriju, Grieķiju, Rumāniju, Horvātiju, Īriju, Islandi, Ziemeļmaķedonijas Republiku, Nīderlandi vai Turciju (sk. 2. tabulu).

2. tabula. Izejošo mobilitāšu skaits pēc galamērķa valsts

Mobilitātes projekta galamērķis	2015	2016	2017	2018	2019
AT – Austrija	9	15	25	47	45
BE – Beļģija	2	6	2	6	2
BG – Bulgārija	8	22	31	5	7
CY – Kipra	10	8	18	8	14
CZ – Čehija	6	4	6	6	4
DE – Vācija	150	155	155	96	173
DK – Dānija	20	21	24	29	26
EE – Igaunija	40	26	48	39	45
EL – Grieķija	3	8	2	21	0
ES – Spānija	80	93	134	116	142
FI – Somija	62	26	30	26	39
FR – Francija	20	29	41	25	14
HR – Horvātija	5	0	0	0	0
HU – Ungārija	6	8	32	16	4
IE – Īrija	0	0	9	0	0
IS – Islande	2	2	2	9	9
IT – Itālija	77	80	120	102	121
LT – Lietuva	35	27	48	98	86
MK - Ziemeļmaķedonijas Republika	4	5	0	6	0
MT – Malta	52	61	80	50	65
NL – Nīderlande	0	11	4	6	2
NO – Norvēģija	2	4	1	0	0
PL – Polija	4	0	10	13	19
PT – Portugāle	78	118	108	89	107
SE – Zviedrija	11	8	10	11	6
SI – Slovēnija	0	3	0	4	0
SK – Slovākija	10	14	2	10	12
TR – Turcija	0	0	2	11	2
UK – Lielbritānija	41	32	34	42	46

3. tabula. Izejošo mobilitāšu projektu skaits pēc to ilguma

Mobilitātes ilgums	2015	2016	2017	2018	2019
Līdz 2 nedēļām	123	124	259	177	258
2-3 nedēļas	117	107	232	196	146
3-4 nedēļas	64	166	140	181	184
Vairāk nekā 4 nedēļas	433	389	347	337	402

Latvijas profesionālo izglītības iestāžu audzēkņiem ir raksturīgs doties salīdzinoši garās (vairāk nekā 4 nedēļas) Erasmus+ mobilitātēs (sk. 3. tabulu), kas lielā mērā ir saistīts ar mobilitātes dalībnieku pārstāvēto nozari. Kā minēts iepriekš, nozīmīgu mobilitātes dalībnieku daļu veido tūrisma, ēdināšanas un viesmīlības nozaru audzēkņi, kuri, kā rāda interviju ar izglītības iestāžu pārstāvjiem dati, dodas Erasmus+ mobilitātēs arī vasarās, lai labāk iepazītu savu izvēlēto profesiju.

4. tabula. Profesionālās izglītības iestāžu skaits, kas piedalās izejošo mobilitāšu īstenošanā

Izglītības iestādes tips	2015	2016	2017	2018	2019
Tehnikums	14	13	14	13	14
Mākslu izglītības kompetences centrs	2	2	3	3	3
Profesionālā vidusskola	8	9	8	6	6
Koledža	3	6	6	5	4
Cits (pamatskola vai vispārējā vidusskola ar profesionālās izglītības saturu)	2	2	3	1	1
KOPĀ	29	32	34	28	28

Salīdzinot 4. tabulā dotos datus par profesionālās vidējās izglītības iestāžu skaitu, kas piedalās izejošo Erasmus+ mobilitāšu īstenošanā, ar datiem par īstenoto mobilitāšu skaitu katrā gadā (1. tabula), redzams, ka visvairāk dalībnieku Erasmus+ mobilitātēs nosūta tehnikumi.

Ienākošās mobilitātes raksturojums

2015. – 2019. gadu perspektīvā Latvijā ienākošo profesionālo izglītības iestāžu audzēkņu Erasmus+ mobilitāšu skaits ir mainīgs un nevienmērīgs (sk. 5. tabulu). 2015. gadā kopumā uz Latviju atbrauca 277 mobilitāšu dalībnieki, 2016. gadā – 202, 201. gadā – 355, 2018. gadā – 257 un 2019. gadā – 210 mobilitātes. Nozīmīgu ienākošo mobilitāšu dalībnieku skaitu uzņēma gan tehnikumi, gan koledžas (īpaši 2017. gadā). Salīdzinot ar izejošo mobilitāšu skaitu, ienākošo Erasmus+ mobilitāšu skaits ir būtiski zemāks un veido aptuveni tikai 20-30% no izejošo mobilitāšu īpatsvara (sk. 1. un 5. tabulu).

5. tabula. Ienākošo mobilitāšu skaits pēc profesionālās izglītības iestādes veida

Izglītības iestādes tips	2015	2016	2017	2018	2019
Tehnikums	153	91	156	160	119
Mākslu izglītības kompetences centrs	9	28	42	12	13
Profesionālā vidusskola	36	31	31	35	29
Koledža	79	52	122	46	44
Cits	0	0	4	4	5
KOPĀ	277	202	355	257	210

2015. – 2019. gadā ienākošās Erasmus+ mobilitātes kopumā aptvēra 21 dažādu nosūtītājvalsti (sk. 6. tabulu). Salīdzinot ar izejošajām mobilitātēm, kurās dodas Latvijas profesionālo izglītības iestāžu audzēkņi, ienākošo mobilitāšu nosūtītājvalstu spektrs ir gan šaurāks, gan reģionu ziņā atšķirīgāks, kā arī nevienmērīgs skaita ziņā. Visbiežāk savus Erasmus+ mobilitāšu dalībniekus uz Latviju ir nosūtījušas izglītības iestādes no Lietuvas, Čehijas, Igaunijas un Turcijas (īpaši 2016. – 2018. gads). Vērā ņemami, ka Latvijā ir ienākošo mobilitāšu no tādām reģionāli tuvām valstīm kā Polijas, Somijas, Zviedrijas. Kopumā

ienākošā mobilitāte no Rietumeiropas valstīm ir zema. Attiecīgi Latvijas profesionālās izglītības iestādēm ir maz pieredzes kā aktīvām uzņemošajām valstīm, un tās biežāk ir nosūtošās labuma guvējas.

6. tabula. Ienākošo mobilitāšu skaits pēc nosūtītājvalsts

Nosūtītājvalsts ienākošajai mobilitātei	2015	2016	2017	2018	2019
BE – Beļģija	4	5	4	9	3
CY – Kipra	17	13	0	0	7
CZ – Čehija	48	0	36	12	32
DE – Vācija	24	8	21	24	4
EE – Igaunija	16	34	46	23	18
ES – Spānija	0	3	9	14	3
FI – Somija	2	11	4	4	1
FR – Francija	0	3	15	0	0
HR – Horvātija	5	5	0	4	0
HU – Ungārija	3	0	8	0	12
IT – Itālija	18	0	23	13	3
LT – Lietuva	86	18	47	54	94
MK - Ziemeļmaķedonijas Republika	0	10	10	10	0
NL – Nīderlande	3	0	2	10	0
NO – Norvēģija	6	0	0	2	0
PT – Portugāle	5	10	0	0	0
SE – Zviedrija	4	3	2	1	0
SI – Slovēnija	0	13	5	9	9
SK – Slovākija	0	0	0	16	20
TR – Turcija	36	56	116	52	4
UK – Lielbritānija	0	10	7	0	0

7. tabula. Ienākošo mobilitāšu skaits pēc to ilguma

Mobilitātes ilgums	2015	2016	2017	2018	2019
Līdz 2 nedēļām	161	76	136	82	78
2-3 nedēļas	70	68	130	83	51
3-4 nedēļas	22	30	43	48	33
Vairāk nekā 4 nedēļas	24	28	46	44	48

8. tabula. Uzņemošo profesionālās izglītības iestāžu skaits

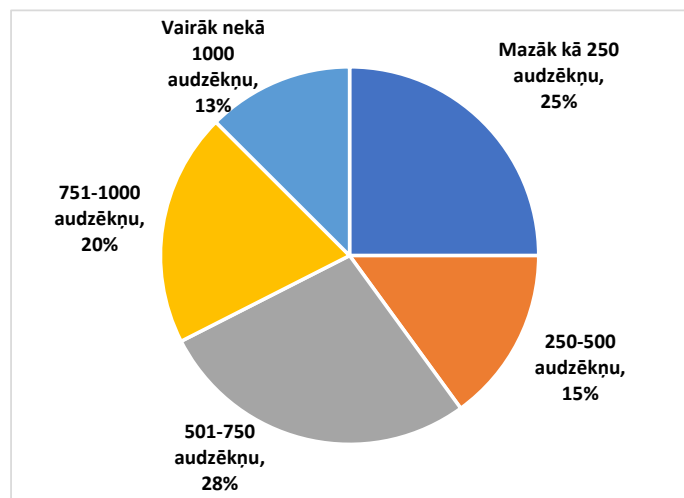
Izglītības iestādes tips	2015	2016	2017	2018	2019
Tehnikums	6	8	11	11	6
Mākslu izglītības kompetences centrs	2	4	5	3	2
Profesionālā vidusskola	5	5	4	5	4
Koledža	4	4	7	4	3
Cits	0	0	1	1	1
KOPĀ	17	21	28	24	16

7. tabulā redzams, ka Latvijā ienākošo mobilitāšu ilgums ir būtiski īsāks par izejošo mobilitāšu ilgumā. Ārvalstu profesionālās izglītības līmeņa audzēkņi visbiežāk uzturas līdz divām nedēļām, t.i., īsāko laiku. Savukārt 8. tabulā dotie dati rāda Latvijas profesionālo izglītības iestāžu skaitu, kuras ir guvušas pieredzi kā uzņemošās organizācijas. Atkarībā no aplūkotā gada, šādu pieredzi guvušas no vienas trešdaļas līdz vienai pusei no Latvijas profesionālās izglītības iestādēm. Salīdzinot uzņemošo izglītības iestāžu skaitu un Latvijā ienākošo mobilitāšu skaitu, secināms, ka katra Latvijas izglītības iestāde uzņem mazāku ārvalstu audzēkņu skaitu, nekā nosūta pati izejošajās Erasmus+ mobilitātēs.

Erasmus+ mobilitātes īstenojošo profesionālās vidējās izglītības iestāžu raksturojums aptaujas datos

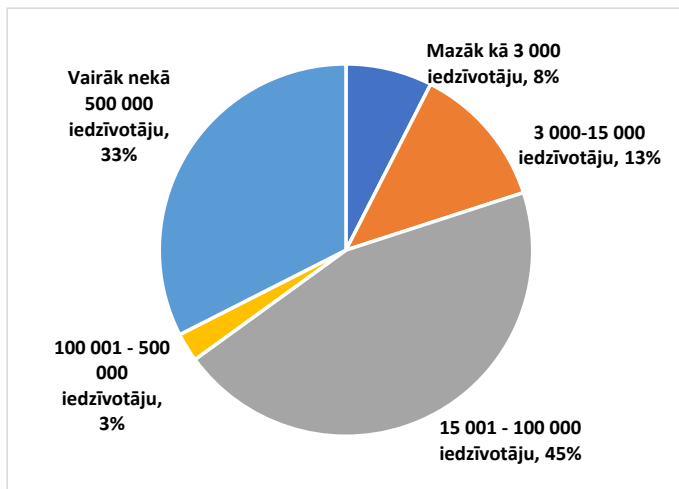
Aplūkojot profesionālo izglītības iestāžu, kuras piedalījušās Erasmus+ profesionālās izglītības un apmācības mobilitātes projektos 2014.-2020. gadā, pašraksturojumu kvantitatīvas tiešsaistes aptaujas ietvaros, redzams, ka tās visbiežāk ir iestādes, kurās mācās 501-750 audzēkņu (11 izglītības iestādes jeb 28%; 1. attēls). Nākamā lielākā Erasmus+ mobilitāti izmantojusī grupa ir izglītības iestādes ar mazāk kā 250 audzēkņiem (10, 25%). Tā kā Latvijā ir maz izglītības iestāžu, kurās mācās vairāk nekā 1 000 audzēkņu, tad likumsakarīgs ir aptaujas rezultāts par to skaitu Erasmus+ mobilitātēs (5 iestādes, 13%).

1. attēls. Audzēkņu skaits profesionālās izglītības iestādē

Redzams (2. attēls), ka Erasmus+ mobilitātē 2014.-2020. gadā visbiežāk piedalījušās profesionālās izglītības iestādes, kuras, pēc to sniegtā pašnovērtējuma, atrodas apdzīvotajā vietā ar 15 001-100 000 iedzīvotājiem (8 izglītības iestādes, proti, 45%) un izglītības iestādes apdzīvotajā vietā ar vairāk nekā 500 000 iedzīvotāju, respektīvi, Rīgā (13 izglītības iestādes, 33%).

2. attēls. Iedzīvotāju skaits apdzīvotajā vietā, kur atrodas izglītības iestāde

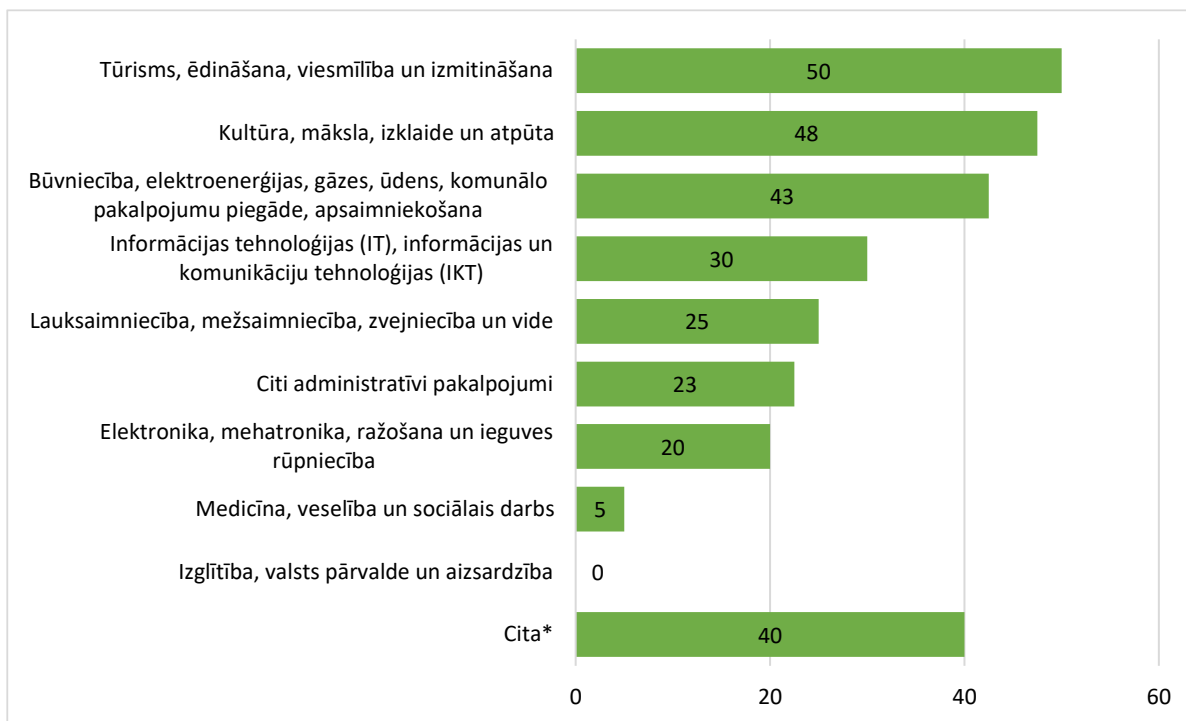
Katrai izglītības iestādei ir iespēja organizēt audzēkņu mobilitātes atšķirīgās tautsaimniecības nozarēs/ sektoros. Kā parādīts 3. attēlā, visizplatītākā nozare, kurā studējošajiem tika īstenota Erasmus+ mobilitāte (mācību prakse), bija tūrisms, ēdināšana, viesmīlība un izmitināšana (20 izglītības iestādes, 50%). Nākamās bieži norādītās nozares, kurās studējošajiem tika organizēta Erasmus+ mobilitāte, ir kultūras, mākslas, izklaides un atpūtas nozare (19 izglītības iestādes, 48%), kā arī būvniecības, elektroenerģijas, gāzes, ūdens, komunālo pakalpojumu piegādes un apsaimniekošanas nozare (43% jeb 17 no aptaujātajām izglītības iestādēm).

Ļoti bieži izglītības iestādei atbildīgais personāls atzīmē, ka studējošie bija mācību praksē arī citā nozarē, kas netiek uzskaitīta aptaujā (16 izglītības iestādes, 40%). Kā raksturoja izglītības iestāžu atbildīgais personāls, tās ir autotransports (4 izglītības iestādes), skaistumkopšanas un tekstila nozare (4), kokapstrāde (4) un metālapstrāde (3). Profesionālās izglītības iestāžu pārstāvju fiksētajās “cits” atbildēs ir arī autotransportu saistītas darbības jomas, piemēram, transports un loģistika (3), mašīnzinības/ mašīnbūve (2), jūrniecība, kuģu vadīšana un mehānika (2), automobiļu apkope un aviācijas transports (katrā 1 izglītības iestāde). Vienu reizi tika pieminētas tādas nozares kā metināšana, poligrāfija, kulinārijas māksla, uzņēmējdarbība, finanses un grāmatvedība, ugunsdrošība/ ugunsdzēsība un komerczinības.

30% izglītības iestāžu (11) Erasmus+ mācību prakse ārvalstīs notikusi informācijas tehnoloģiju, informācijas un komunikāciju tehnoloģiju nozarē, atzīmē izglītības iestādes atbildīgais personāls. 20-25% izglītības iestādēs mācību prakse bijusi lauksaimniecībā, mežsaimniecībā, zvejniecībā un vidē (10 izglītības iestādes, 25%), citos administratīvajos pakalpojumos (9, 23%) un elektronikā, mehatronikā, ražošanā un ieguves rūpniecībā (8, 20%).

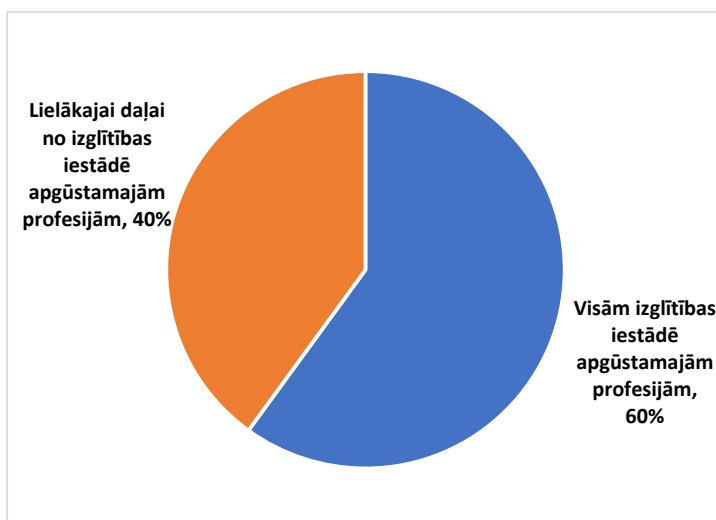
Visretākā profesionālās darbības joma, kurā notikusi mācību prakse, ir medicīna, veselība un sociālais darbs (5% jeb 2 izglītības iestādes). Nevienu no aptaujātajām izglītības iestādēm studējošie mācību praksē nedevās izglītības, valsts pārvaldes un aizsardzības nozarē.

3. attēls. Profesionālās darbības jomas, kurās studējošajiem nepieciešama mācību prakse

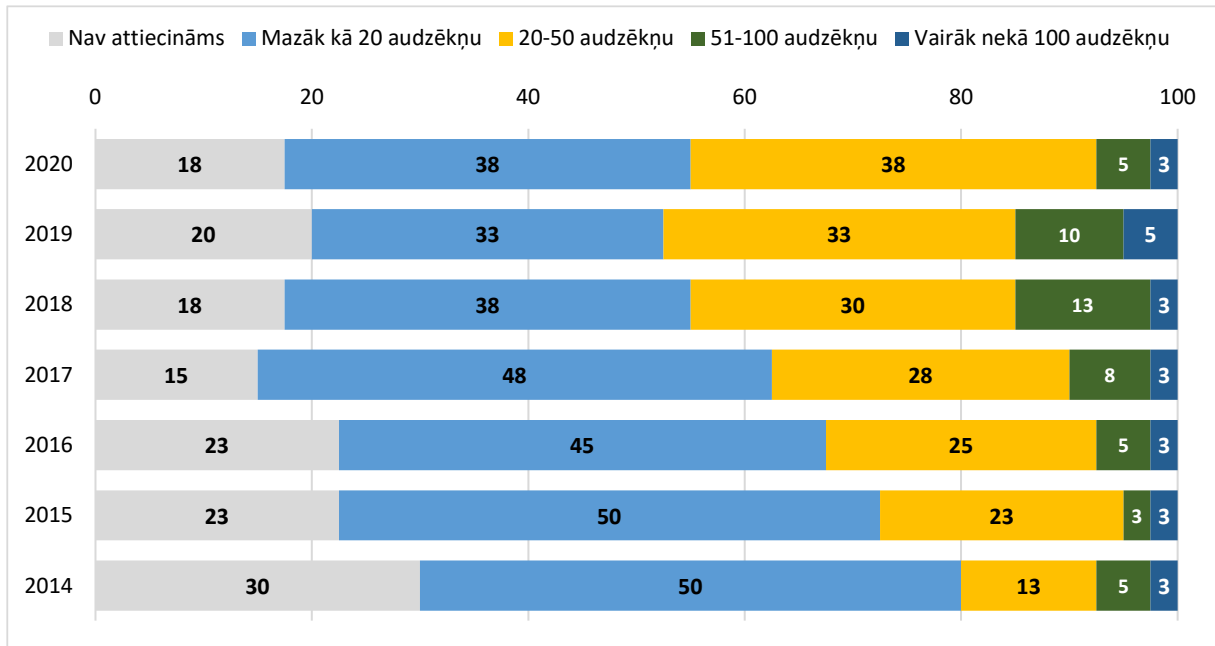

Ārvalstu mobilitāte bija pieejama visās profesionālajā izglītības iestādē apgūstamajās profesijās, kā norāda 24 jeb 60% izglītības iestāžu pārstāvji (skatīt 4. attēlu). No visām aptaujātajām izglītības iestādēm 16 jeb 40% izglītības iestādēs Erasmus+ mobilitāte bija pieejama lielākajai daļai apgūstamo profesiju.

4. attēls. Organizēto ārvalstu mobilitāšu pieejamība apgūstamajām nozarēm/ profesijām

5. attēls. Audzēkņu skaits Erasmus+ mobilitātes nodrošinātajā ārvalstu praksē

Aptaujā iegūtie dati par audzēkņu skaitu, kas 2014.-2020. gadā ir bijuši Erasmus+ mobilitātes praksē, rāda (5. attēls), ka sākotnēji visbiežāk viena gada laikā ārvalstu praksē devās mazāk kā 20 attiecīgās izglītības iestādes audzēkņu, bet ik ar gadu audzēkņu skaits ir palielinājies. Šī tendence izriet no tā, ka samazinās atbilžu īpatsvars kategorijā “mazāk kā 20 audzēkņu”, bet palielinās kategorijās “20-50 audzēkņu” un “51-100 audzēkņu”.

2014. gadā Erasmus+ mobilitāšu izsludinātajos projektos 20 izglītības iestādēs (50% no aptaujātajām) uz ārvalstu praksi devās mazāk kā 20 audzēkņu, 5 izglītības iestādēs 20-50 audzēkņu (13%), 2 izglītības iestādēs 51-100 audzēkņu (5%), bet tikai 1 izglītības iestādē vairāk nekā 100 audzēkņu (3%). Savukārt 2020. gadā vienlīdz liels skaits izglītības iestāžu norāda, ka Erasmus+ mobilitātē bijuši mazāk kā 20 audzēkņu un vairāk audzēkņu, t.i., 20-50 (15 izglītības iestādes abās kategorijās, 38%). 2020. gadā mobilitātē devās 51-100 audzēkņu 2 izglītības iestādēs (5%), bet vairāk nekā 100 audzēkņu 1 izglītības iestādē (3%). “Nav attiecināms” atbildes raksturo gadījumus, kad izglītības iestāde vēl nebija iesaistījusies Erasmus+ mobilitātes programmā.

Erasmus+ mobilitātes pieredzes ietekme personas līmenī

Šīs nodaļas mērķis ir raksturot Erasmus+ mobilitātes pieredzes ietekmi personas līmenī, izvērtējot gan ietekmi uz tiešajiem mobilitāšu dalībniekiem, gan tiem audzēkņiem, kas nav piedalījušies mobilitātēs, gan mācībspēkiem. Papildus tam pirmajā apakšnodaļā ir raksturoti šobrīd izglītības iestādēs pielietotās mobilitātes dalībnieku atlasēšanas metodes, kā arī apskata, cik lielā mērā atlasēšanas kritēriji atbalsta audzēkņu ar ierobežotām iespējām vai uzvedības traucējumiem dalību Erasmus+ mobilitātēs.

Mobilitātes dalībnieku atlasēšanas metodes un kritēriji

Profesionālo izglītības iestāžu pārstāvji uzskata, ka viņu iestādēs iedibināto Erasmus+ mobilitāšu dalībnieku atlasēšanas process un kritēriji ir efektīvi. Gadu gaitā atlasēšanas process ir pilnveidots. Pirmkārt, lai izvērtēšana būtu objektīvāka, tajā tiek iesaistīts vairāk izglītības iestādes personāls. Otrkārt, atlasēšanas process ir kļuvis caurspīdīgāks, jo audzēkņiem ir iespējams iepazīties ar saņemto vērtējumu. Atlasēšanas process izglītības iestādēs pamatā ir ļoti līdzīgs, atšķiras tikai nianšes. Visbiežāk izglītības iestādēs divas reizes gadā tiek izsludināts konkurss par pieteikšanos uz Erasmus+ mobilitāti, attiecīgi pēc tam notiek kandidātu izvērtēšana. Atsevišķās izglītības iestādēs iespējams pieteikties visa mācību gada laikā, tādā gadījumā audzēknis pretendē uz vietu mobilitātē nākamajā semestrī vai arī esošajā semestrī, ja kāds no apstiprinātajiem audzēkņiem pēkšņi netiek.

Lai pieteiktos Erasmus+ mobilitātei, audzēknim ir jāiesniedz savs CV un motivācijas vēstule, kurā nepieciešams pamatot, ko viņš plāno sasniegt ar mobilitātes palīdzību. Pēc tam seko kandidātu izvērtēšana un aicināšana uz interviju. Izvērtēšanas procesā parasti piedalās – projektu vadītājs/ koordinators, grupas vadītājs, profesionālo priekšmetu pedagogi, kā arī izglītības iestādes vadītājs vai viņa vietnieks. Būtiski norādīt, ka Erasmus+ mobilitātes programmai uzsākoties, profesionālo izglītības iestāžu audzēkņi bieži tika intervēti tikai angļu valodā, lai pārbaudītu viņu svešvalodas zināšanas, taču tagad šī prakse vairs netiek izmantota, pamatojoties uz apsvērumu, ka mūsdienā jauniešiem parasti angļu valodas zināšanas ir labas, attiecīgi tās vairs nav nepieciešams pārbaudīt, bet uzmanību var pievērst citiem būtiskiem aspektiem.

Pirmais, lai ir mācību sasniegumi un motivācija. [...] Mēs skatāmies tīri matemātiski. Mēs skatāmies iepriekšējo mācību periodu un ņemam vidējo atzīmi. Tas ir visvienkāršākais kritērijs. Nākamais mēs skatāmies uz motivāciju. To mēs darām divos virzienos, pirmkārt, mēs prasām motivācijas vēstuli angļu valodā, kāpēc šī mobilitāte vispār ir vajadzīga, kur viņi gribētu strādāt praksē un arī kādu labumu viņi no tā redz. Un pēc tam mēs viņus aicinām uz interviju, intervija mums notiek angļu valodā. Mēs uzdodam papildus jautājumus, piemēram, kā viņi redz savu ideālo prakses vietu. Lai mēs varam saprast, ko viņi domā un cik viņi ir gatavi. Nākamais kritērijs ir tas, cik aktīvi viņi iesaistās mācību procesā, kā viņi sevi pozicionē kā nākošo radošo profesionāli. To mēs aicinām vērtēt programmu vadītājus, attiecīgi programmas vadītājs izvērtē katru audzēkni, kurš mums ir pretendents. Un vēl viens kritērijs ir par atbildību, un to mēs aicinām vērtēt audzinātāju – cik aktīvi iesaistās ārpus klases darbā, cik aktīvi viņš iesaistās ar kursabiedriem, cik viņš ir atbildīgs un atsaucīgs, vai viņam nav kādu komunikācijas problēmu, kas varētu negatīvi ietekmēt. Un tad atkal, audzinātāja vērtējums un viņa komentāri. Un tad, kad visi visu ir izvērtējuši, tad mēs aicinām bērņus uz interviju. Un tad mēs vērtējam angļu valodu, komunikāciju. Varbūt tas cilvēks ļoti labi komunicē angļu valodā, bet nemaz nav motivēts, vai arī otrādi.

Pirmkārt, tiek izsludināts konkurss, ka var pieteikties. Tiek norādīts skaits, kas ir uz katru specialitāti. Jaunieši elektroniski piesakās, tad koordinatore veido sapulci, kur visi jaunieši, kas ir pieteikušies, tiek aicināti. Ir speciāli izveidota komisija, un tad vērtē. Skatās vidējo atzīmi jauniešiem, skatās kādi viņam ir

citi sasniegumi skolā, piemēram, sportā. Tad tiek aicināta arī grupas audzinātāja, kas kaut kādu viedokli par to saka. Protams, gala vārdu nosaka skolas vadība. Mēs cenšamies ievērot to, lai jauniešiem būtu 18 gadi. Mums bija šajā gadā pieteikušies 16, 17 gadīgi jaunieši. Mēs tomēr viņus atstājām uz nākošo gadu. Pamatā visās izglītības iestādēs tiek izmantoti šādi atlasē kritēriji:

- Pieteikšanās brīdī visos mācību priekšmetos ir jābūt sekmīgām atzīmēm;
- Jābūt labām atzīmēm profesionālajos priekšmetos;
- Nedrīkst būt neattaisnoti kavējumi;
- Jaunieša personība un motivācija (jāspēj pamatot, kāpēc mobilitāte ir nepieciešama un ir jābūt psiholoģiski sagatavotam ilgstoši atrasties ārpus mājām);
- Audzēknis ir ar ierobežotām iespējām;
- Ja jauniešis ir sabiedriski aktīvs, tad tas tiek uzskatīts atlasē procesā tiek atzīts par priekšrocību.

Atsevišķās izglītības iestādēs tiek pievērsta uzmanība arī tam, lai jauniešiem būtu sasniedzis 18 gadu vecumu, jo tad nav nepieciešams obligāti nodrošināt pavadošo personu.

Ņemot vērā, ka Erasmus+ mobilitātes programmas dalībnieku atlasē tiek ieteikts pievērst uzmanību arī jauniešiem nelabvēlīgākā pozīcijā (uzvedības traucējumi, sociāli nelabvēlīgāka situācija ģimenē u.tml.), uzmanība tika pievērsta arī tam, cik lielā mērā intervēto speciālistu atbildēs atspoguļojas interese iesaistīt Erasmus+ mobilitātēs arī audzēkņus, kuri nav sekmīgi visos priekšmetos u.tml. Redzams, ka vairumā gadījumu izglītības iestādes seko tradicionālam modelim, ārvalstu mobilitātēm izvēloties sekmīgākos, jo tiek pieņemts, ka šādi audzēkņi (1) mobilitātes laikā būs motivētāki un spējīgāki attālināti sekot līdzī vispārīglītojošo priekšmetu mācību vielai, (2) pēc mobilitātes viņiem būs vieglāk sekot līdzī tekošajai mācību vielai un zemāks risks pārtraukt mācības. Tāpat ārvalstu mobilitāte joprojām tiek uzskatīta arī par līdzekli centīgāko jauniešu apbalvošanai.

Tomēr atsevišķos gadījumos interviju dalībnieki ir minējuši piemērus, kas rāda, ka mobilitātēs iesaistīti arī audzēkņi ar mācīšanās vai uzvedības grūtībām. Izglītības iestāžu pārstāvji atzīst, ka, lai gan bijušas diskusijas un šaubas, vai nosūtīt šādus audzēkņus uz ārvalstīm, atsevišķi piemēri rāda, ka “risks” ir arī attaisnojies. Šo atziņu intervētie saista ar ieguvumiem – izmaiņām problemātisko audzēkņu uzvedībā, atgriežoties no ārvalstu mobilitātes.

Viņam [audzēkņiem ar mācīšanās traucējumiem] jau tā dzīvīte ir savādāka, mēs diezgan lielu priekšroku dodam šiem bērniem. Pagaidām ļoti veiksmīgi stāsti ir bijuši. Es atceros, ka puisis pēc atgriešanās bija kļuvis tāds drosmīgāks. Šādiem jauniešiem noteikti ir jādod iespēja, bet noteikti ir jābūt angļu valodas zināšanām.

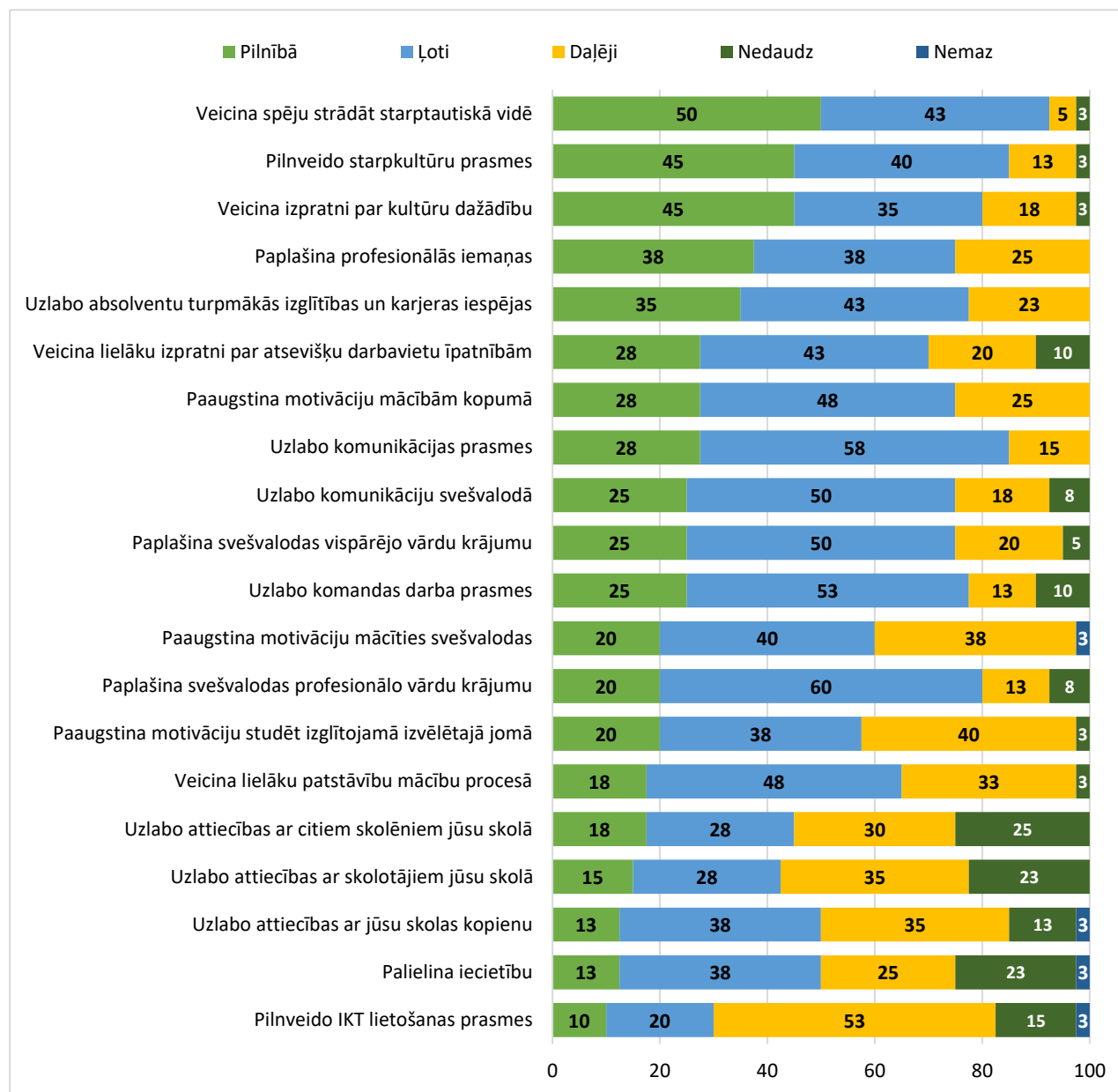
Tagad jau tas Erasmus+ ir iekļaujošs. Ja mums ir kāds audzēknis ar kodu, kuram ir grūtāk apgūt mācību vielu, tas neliedz viņam doties. Tie atlasē nosacījumi ir elastīgi, un ir veidoti tā, lai ikvienam tik tiešām būtu iespēja doties mobilitātē. Galvenais ir pozitīva attieksme pret mācībām.

Erasmus+ ietekme uz audzēkņiem

Kvantitatīvās aptaujas ietvaros kā pirmais vērtējuma kritērijs tika definēts **pozitīvās ietekmes apmērs uz to audzēkņu zināšanām, prasmēm un attieksmi, kuri piedalījās ārvalstu praksē** (6. attēls), izmantojot piecu skalu no “pilnībā” īstenojas norādītā pozitīvā ietekme līdz “nemaz” neīstenojas attiecīgā ietekme.

Izvērtējot “pilnībā” atbildes, kā būtiskāko pozitīvo ietekmi profesionālo vidējo izglītības iestāžu pārstāvji saredz audzēkņu spējas strādāt starptautiskā vidē veicināšanu (20 izglītības iestāžu pārstāvji jeb 50% atzīmē atbildi “pilnībā”). Nākamo lielāko pozitīvo ietekmi pārstāvji identificē uz audzēkņu starpkultūru prasmju pilnveidošanu un izpratnes veicināšanu par kultūru dažādību (18 izglītības iestādes jeb 45% novērtēts ar “pilnībā” atbildi). 35-38% uzskata, ka ārvalstu prakse pilnībā ir paplašinājusi audzēkņu profesionālās iemaņas (15 izglītības iestādes, 38%) un pilnībā uzlabojusi absolventu turpmākās izglītības un karjeras iespējas (14 izglītības iestādes, 35%).

6. attēls. Pozitīva ietekme uz to audzēkņu zināšanām, prasmēm un attieksmi, kuri PIEDALĪJĀS ārvalstu praksei

28% izglītības iestāžu atbildīgie pārstāvji atzīmē, ka pilnībā ir veicināta lielāka audzēkņu izpratne par atsevišķu darba vietu īpatnībām, pilnībā paaugstināta motivācija mācībām kopumā un pilnībā uzlabotas komunikācijas prasmes (apgalvojumu atzīmējuši 11 izglītības iestāžu pārstāvji). No visiem aptaujātajiem 10 jeb 25% izglītības iestāžu pārstāvji atzīmē, ka ārvalstu prakse pilnībā ir uzlabojusi audzēkņu komunikāciju svešvalodā, paplašinājusi svešvalodas vispārējo vārdu krājumu un uzlabojusi komandas darba prasmes.

Nedaudz mazāku pozitīvu ietekmi uz audzēkņiem izglītības iestāžu pārstāvji saredz motivācijas paaugstināšanā mācīties svešvalodas, svešvalodas profesionālā vārdu krājuma paplašināšanā un motivācijas paaugstināšanā studēt audzēkņa izvēlētajā jomā (8 izglītības iestāžu pārstāvji, 20% no aptaujātajiem).

13-18% izglītības iestāžu pārstāvji uzskata, ka ārvalstu prakses rezultātā pilnībā ir veicināta lielāka patstāvība mācību procesā (7 izglītības iestādes, 18%), pilnībā uzlabotas attiecības ar citiem izglītības iestādes audzēkņiem (7, 18%), pilnībā uzlabotas attiecības ar izglītības iestādes pedagogiem (6, 15%), pilnībā uzlabotas attiecības ar kopienu (5, 13%) un pilnībā palielināta audzēkņu iecietība (5, 13%). Salīdzinot visas "pilnībā" atbildes, kas sniegtas, lai novērtētu ārvalstu prakses pozitīvo ietekmi, visretāk mobilitāte pilnveidojusi informācijas un komunikāciju tehnoloģiju lietošanas prasmes (4 izglītības iestādes, 10%).

Komentējot augstāk minētos rezultātus padziļināto interviju ietvaros, par vienu no nozīmīgākajiem ieguvumiem, ko audzēkņi iegūst no Erasmus+ mobilitātes, interviju dalībnieki uzskata tieši personības attīstību. Mācībspēki ir novērojuši, ka jaunieši pēc mobilitātes ir kļuvuši pašpārliecinātāki, atvērtāki, motivētāki mācīties un sociāli aktīvāki izglītības iestādes ikdienas dzīvē. Tas tiek skaidrots gan ar dažādu izaicinājumu pārvarēšanu (ilgstoša atrašanās ārpus mājām, attiecību veidošana, sava budžeta plānošana un tml.), savu spēju apzināšanos, gan arī sava redzeslauka paplašināšanu. Piemēram, vairākkārt no mācībspēkiem izskan, ka jauniešiem pēc mobilitātēm paaugstinās motivācija mācīties, jo audzēkņiem uzlabojas (1) mācību priekšmetu stundu apmeklējums, (2) sekmes mācībās, gan arī (3) vēlme palikt izvēlētajā profesijā un/ vai turpināt to apgūt augstākās izglītības līmenī. Viens no profesionālo priekšmetu pasniedzējiem sniedz ilustratīvu piemēru. Audzēknis pieteicās Erasmus+ konkursā un kopumā tajā sasniedza ļoti labu rezultātu, taču viņa kandidatūra tika noraidīta, jo izrādījās, ka, neskatoties uz labo rezultātu konkursā (augsta motivācija, labas svešvalodas prasmes, prasme sevi pasniegt un komunicēt), viņam vairākos priekšmetos bija nesekmīgas atzīmes. Tā kā jauniešiem bija motivēts piedalīties Erasmus+ mobilitātē, viņš nākamajā semestrī būtiski uzlaboja savu vidējo atzīmi un pieteicās mobilitātei atkārtoti.

Būtiski norādīt, vairāki intervētie pedagogi izceļ mobilitātes pozitīvo ietekmi uz jauniešiem ar ierobežotām iespējām, jo īpaši tādiem, kuriem ir mācīšanās un/vai uzvedības traucējumi. Kā viens no piemēriem, kurš minēts intervijā, ir gadījums, kad izglītības iestādes Erasmus+ dalībnieku atlases konkursa locekļi ir šaubījušies, vai piešķirt tiesības doties mobilitātē jauniešiem ar uzvedības problēmām. Sekojot Erasmus+ prioritāro mērķa grupu vadlīnijām, tika nolemts jauniešiem nosūtīt mobilitātē. Intervijas laikā izglītības iestādes pārstāvji atzīst, ka toreiz riskantais lēmums ir attaisnojies, jo mobilitātē gūta pieredze rosinājusi jauniešus pārskatīt savus uzvedības modeļus un devusi motivāciju mācīties un attīstīt savas prasmes.

Viņi tur kļūst patstāvīgāki, drosmīgāki. Viņi iemācās strādāt komandā. Dānijā viņi ir komandas biedri,

viņi tur ir jauktā secībā. Tur var būt tā, ka komandā ir viens no Latvijas, viens no Igaunijas un viens no Lietuvas. Viņi ir dažādi, bet komanda ir viens no svarīgākajiem pavāram. Drosmīgāki kaut ko domāt tālāk ārpus saviem rāmjiem. Ja viņš domā, ka ir tikai cepta un vārīta ola, bet atbraucot viņš domā, kā vēl to var pacelt. Viņi ir zinošāki. Tā ir cita pasaule, jo, komandā strādājot un pārvarot visas bailes, viņš atveras, jo šeit ir ikdiena, kursa biedri un viens skolotājs.

Viņi ir pieaugušie, drošāki, nebaidās tik ļoti. Man viena meitene ir ļoti palikusi prātā, viņai tā angļu valoda nebija tik ļoti laba. Bet viņa atgriezās atpakaļ un viņa mums spridzināja pa skolu, sāka piedalīties dziesmu konkursos, ko viņa varbūt iepriekš bija tikai dušā darījusi. Protams, varbūt tas ir viens no tādiem 50, bet ir.

Tāpat jauniešiem pēc mobilitātes būtiski uzlabojas svešvalodas zināšanas un savstarpējās attiecības ar vienaudžiem un pedagogiem, jo īpaši ar tiem, kas kopā ar viņiem ieguvuši šo pieredzi.

Tas, kas mūsu skolā tā ļoti izteikti mainās, viņi sāk komunicēt savā starpā. Mums bija gadījums, kad brauca trešais kurss, un tikai sēžot pie galda Itālijā, viņi pirmo reizi vispār sāka runāt savā starpā. Viņi uzzina vārdus, uzvārdus, sāk uzdot visādus jautājumus par iepriekšējām skolām, jo izrādās, kamēr viņiem notiek matemātika, viņi savā starpā nerunā. Vai viņi kautrējas, vai nav tādas iespējas... Un nav pat īpaši vajadzības. Un pēc tam viņi aiziet pa savām profesionālajām programmām, nelielām telpām, kur vienlaikus sēž trīs, četri cilvēki, maksimums astoņi. Tur arī īpaši neveidojas komunikācija. Vienas programmas ietvaros viņi vēl zina viens otru pēc vārda un uzvārda, bet starp programmām nē. Un sanāk, ka Erasmus+ mobilitāte viņiem ir pirmā iespēja sākt runāt.

Otrkārt, tiek norādīts, ka audzēkņi mobilitāšu laikā apgūst virkni dažādu caurviju prasmju. Tādas kā:

- Pašvadīta mācīšanās;
- Kritiskā domāšana un problēmu risināšana;
- Digitālās prasmes;
- Sadarbība;
- Jaunrade un uzņēmība.

Ņemot vērā, ka lielai daļai jauniešu, esot Erasmus+ ārvalstu mobilitātē, nepieciešams attālināti sekot savas profesionālās izglītības iestādes mācību programmai, lai neiekavētu vispārējo priekšmetu mācību vielu, audzēkņi apgūst pašvadītu mācīšanos. Tāpat pašvadīti mācoties un/ vai atrodoties prakses vietā, tiek veicināta kritiskā domāšana un problēmu risināšana. Piemēram, grūtības svešvalodā pedagogam uzdot sev interesējošo jautājumu, liek jauniešiem pašam kritiski domāt un meklēt atbildes. Savukārt atrašanās citā vidē labvēlīgi ietekmē spēju sadarboties/strādāt komandā un izmantot digitālos rīkus (digitālās kartes, digitālās tulkošanas lietotnes un tml.). Piemēram, viens no mācībspēkiem norāda, ka pavāriem viena no būtiskām prasmēm ir spēja strādāt komandā, un to lielā mērā attīsta šāda veida mobilitātes, jo uzņēmumā ir nepieciešams sastrādāties ar jauniešiem no ļoti dažādām valstīm. Tāpat, atrodoties tādās valstīs kā Itālijā un Spānijā, ne vienmēr pietiek ar angļu valodas zināšanām, līdz ar to, lai sadarbotos tiek izmantota, arī neverbālā valoda un digitālie tulkošanas rīki.

Tas vairāk attiecas uz praktiskajām mācībām. Cik es esmu novērojis, tad viņi ir pārliecinātāki, jo viņiem ir bijusi tā pieredze, ka viņiem pašiem ir bijis ar daudz ko jātiek galā. Ir bijis, ka viņi saka – mēs īsti nesapratām, kā lai to pajautā svešvalodā. Līdz ar to viņiem bija pašiem vairāk kaut kas jāstūko un viņi

tām situācijām meklē paši savu risinājumu. Un iespējams, ka pēc tam, kad viņi kaut kur jau piestrādā, tas viņiem ir kā bonuss.

Dārzkopības nodaļā, pirmkārt, tā ir augu atpazīšana, zināšanu nostiprināšana un jaunu augu iepazīšana. Tad viņi turpina nostiprināt latīniskos nosaukumus, jo tā ir starptautiskā valoda. Tad viennozīmīgi svešvaloda, komunikācija, darbs internacionālā vidē. Piemēram, lai arī mūsu audzēkņi nezina spāņu valodu, viņi mēģina angliiski. Ja nesanāk angliiski, tad viņi mēģina caur telefonu. Tā kā arī šīs digitālās prasmes. Tad, protams, iepazīst transporta kustību, kā tas funkcionē, kā nopirkt biļetes. Pavāriņiem mums atkal ir ēdieni, produkti, citu valstu virtuve, gatavošanas tehnoloģijas... Šokolādes muzejs Beļģijā tika apmeklēts, tiek uzzināts par viņu pārtikas produktu izcelsmēm, piemēram, ievārījumiem vai aliem. Viņiem tur tiek parādītas tehnoloģijas, kā tas tur tiek ražots.

Tad, kad viņi dodas praksē, ir gadījumi, kad svešvalodas zināšanas ir vājākas. Tad viņi izmanto telefona lietotni, lai sazinātos ar prakses vadītāju, jo ir aplikācijas, kas pārtulko tekstu. Un viņi to izmanto komunikācijā. Tad arī Google Maps... Varbūt Latvijā tev tas tik ļoti nav nepieciešams, bet ja tu dodies praksē uz Barselonu... Viņi ir ļoti labi iemācījušies to izmantot. Tu nemaz nevari bez tā iztikt tādā lielā pilsētā. Jā, ir uzlabojumi digitālajās prasmēs un tādās sadzīvīskās lietās.

Daļa no intervētajiem mācībspēkiem arī norāda, ka jaunieši mobilitāšu laikā ir attīstījuši jaunrades un uzņēmību spējas. Piemēram, viena no jauniešiem, kura divas reizes ir bijusi praksē Itālijā, uzņēmumā, kurā iziet praksi Latvijā, ēdienkartē ir veikusi izmaiņas, papildinot to ar ēdieniem no Itālijas. Savukārt citi jaunieši, kuri ir piedalījušies mobilitātē, ir sasnieguši ļoti labus rezultātus starptautiskā konkursā par produktu attīstīšanu un izgatavošanu.

Piemēram, meitene ir bijusi divas reizes praksē Itālijā, un tagad ceturtajā kursā savā prakses uzņēmumā ievieš jauninājumus ēdienkartē. Tieši no Itālijas prakses laikā mācītā. Un mums arī skolā notika starptautisks konkurss, kur piedalījās komandas no Lietuvas un Igaunijas, par gatavu produktu izgatavošanu. Viņi sacentās par produktu virzīšanu tirgū. Mūs skolas jaunieši, kas bija komandā, bija bijuši Erasmus+ projektos. Viņi uzrādīja ļoti labu rezultātu.

Un treškārt, līdzās caurviju prasmēm, tiek apgūtas arī profesionālās iemaņas (atkarībā no izvēlētās kvalifikācijas) un gūts priekšstats par ārvalstu uzņēmumu kultūru,. piemēram, lielu uzņēmumu darbību, kādu Latvijā noteiktās jomās ir maz, kā tiek ievērota darbinieku subordinācija vai veidota dienas kārtība Dienvideiropas valstīs (piemēram, restorānos darbadiena ir sadalīta divās maiņās).

Attiecībā uz profesionālo prasmju attīstību, Erasmus+ mobilitāte nodrošina iespēju (1) strādāt ar atšķirīgām iekārtām vai atšķirīgām darba metodēm, (2) noteiktiem reģioniem, no Latvijas atšķirīgiem produktiem un izejvielām, kā arī (3) ļauj iegūt lielāku praktisko iemaņu dažādību, jo noteiktās nozarēs Latvijā veicamo darba pienākumu spektrs ir šaurāks par teorētiski iespējamo un tikai plašākā kontekstā (vidē/ uzņēmumā) nepieciešamo.

Intervētie profesionālo priekšmetu pedagogi norāda, ka Erasmus+ mobilitāte audzēkņiem sniedz iespēju attīstīt praktiskās iemaņas, kā arī strādāt ar produktiem un iekārtām, kas Latvijā nav pieejami. Šī iespēja tiek uzsvērtā arī tāpēc, ka Latvijas profesionālajā izglītībā ir salīdzinoši liels uzsvars uz teorētisko apmācību daļu, taču ārvalstīs vērojams uzsvars uz daudzveidīgu praktisko iemaņu gūšanu. Tādējādi Erasmus+ mobilitātes Latvijas audzēkņiem ir iespēja iegūt papildus praktiskās iemaņas, kuras nav

iespējams apgūt Latvijā. Piemēram, Itālijā un Portugālē topošiem pavāriem ir iespēja strādāt ar svaigiem jūras produktiem, kas Latvijā ir pieejami tikai sasaldētā veidā. Savukārt Vācijā topošajiem automehāniķiem ir iespēja iepazīties ar pašām jaunākajām iekārtām un instrumentiem, bet tiem, kas profesionāli apgūst ķīmiju, ir iespēja praktiski apgūt DNS testa veikšanu, jo ārvalstu izglītības iestādē pieejama attiecīgā iekārta.

Tas, ko mēs skolā nevaram tik daudz attīstīt, tā ir uzņēmuma kultūra. Katrs uzņēmums ir ar savām īpatnībām. Noteikta disciplīna, noteikta subordinācija, pienākumi. Par to skolā mēs varam tikai stāstīt. Ļoti labi, ka ir šāda Erasmus+ iespēja. Piemēram, mums šeit apkārt nav tik lielu radošo uzņēmumu, ir tādi, kur ir tikai viens, divi cilvēki, un mūsu bērni prakses laikā vispār pat nejūt, kā darbojas uzņēmums. Tādas iespējas mums atveras tikai tad, kad mēs sūtam uz ārzemju uzņēmumiem.

Piemēram, Portugālē jaunieši bija "Michellin" restorānā. Loģiski, ka viņi tur iegūst. Pie mums Latvijā nebūs tādas jūras veltes, kādas viņi tur iztaustīs. Viņi tur tiek iemācīti, kā pareizi ir jāveic pirmapstrāde omāram. Mēs šeit to nevaram nodrošināt. Viņi tur saskarās ar daudz dažādām jūras veltēm, kas ir svaigā veidā, bet mums viņas šeit ir saldētas. Atsaldējam un tad strādājam. Tur viņi redz valsts kultūru, kā viņi gatavo. Ja mēs šeit izmantosim miljonus marinādes, tad viņi tur izmantos tikai sāli un piparu, grila ogles. Viņi tiešām daudz iegūst.

No profesionālā viņi iegūst... Es negribu teikt, ka viņi aizbrauc un neko nezina, bet tas paver tā kā mazliet citu dimensiju. Piemēram, ir noteikts DNS. Mēs šeit to nedarām. Un tad viņi tīri profesionāli iegūst jaunas lietas, gan teorētiski, gan arī praktiski. [...] Vienkārši bieži vien ir tā, ka mēs strādājam pēc vienas metodes, bet tur viņi strādā mazliet savādāk un iegūst to pašu rezultātu.

Mēs bijām Vācijā, vienā mazā pilsētā, un puisis iegāja autoservisā un viņam palika mute vaļā. Viņš teica – es šitādus [instrumentus] tikai bildēs esmu redzējis. Un es uzskatu, ka mums tehnikumā ir tiešām labi aprīkotas darbnīcas. Tur pat man bija – wow. Tur tik tiešām bija, ko redzēt.

Šie intervijās gūtie rezultāti arī parāda, kādi ir Erasmus+ mobilitāšu ieguvumi, gan audzēkņiem dodoties praksē uz Latvijai līdzīgām valstīm vai tehnoloģiju ziņā lielākā mērā attīstītām valstīm, gan dodoties praksē uz atšķirīgām valstīm. Eiropas vienotā darba tirgus kontekstā ir nozīmīgi, ka Latvijas jauniešiem ir priekšstats par darba stilu un prasmju pieprasījumu arī citās Erasmus+ programmas dalībvalstīs.

Pastarpinātie profesionālās izglītības iestādes audzēkņu ieguvumi

Šī pētījuma ietvars noteica, ka vērtējams ir arī **potenciālais (pastarpinātais) Erasmus+ programmas devums tiem audzēkņiem, kuri paši nav piedalījušies ārvalstu mobilitātē**. Izglītības iestāžu pārstāvji spontāni min divu veidu ietekmi – motivācijas mācīties pieaugumu un dažādu jauninājumu ieviešanu, kurus rosinājis ir Erasmus+ mobilitātēs novērotais, taču padziļinātu ieskatu par dažādiem ietekmes kritērijiem sniedz kvantitatīvā aptauja (sk. turpinājumā 7. attēlu). Interviju laikā mācībspēki komentē, ka audzēkņi gūst motivāciju doties mobilitātē, jo vienaudžu stāstītais rada interesi un sniedz iedrošinājumu. Audzēkņi, kuri nav piedalījušies mobilitātē, par to informāciju pamatā iegūst trīs veidos:

- Izglītības iestādes iekšēji rīkotajās Erasmus+ dienās, kad atbraukušie jaunieši visai izglītības iestādei sniedz prezentāciju par mobilitātes pieredzi;
- Profesionālo priekšmetu stundās, kad iespēju robežās tiek rādīts mobilitātes laikā apgūtais;

- Neformālās sarunās ar audzēkņiem un pedagogiem, kuri ir piedalījušies kā pavadošās personas audzēkņu mobilitātei.

Saskaņā ar mācībspēku teikto, audzēkņus visvairāk motivē neformālas sarunas ar saviem vienaudžiem, kuri jau ir piedalījušies Erasmus+ mobilitātē.

Viņi jau visu izstāsta vēl pirms tās [izglītības iestādes organizētās Erasmus+] pēcpusdienas. Vienmēr visi skolotāji izprašņā par to, kas tur ir bijis, un tad viņi stāsta to visu. Bet tie, kas nav aizbraukuši, es domāju, ka viņi uzņem to informāciju par to, kā tur ir bijis, ka tiešām tas ir forši. Bet tā ir viņu izvēle, ka viņi nav aizbraukuši. Vai tur mājās ir kaķis vai kāds nopietni ar sportu nodarbojas.

Viņi jau arī savā starpā runā un stāsta, kā viņiem ir gājis, ne jau visu skolotāji arī redz un uzzina... Ja kādreiz stundās mēs pārrunājam, kā viņiem ir gājis, tad kādreiz ir tādas ne tā kā indīgas, bet.. – jā, jā, jūs jau šo skolotājam nepateicāt! Viens ir prakse, bet otrs – kas tur ir pēc pulksten pieciem, sešiem. Bet varēja redzēt, ka arī tie, kas nav tikuši, ka viņi to gribētu. Bet vai nu viņi tajā brīdī nebija gatavi saņemt, lai uzlabotu savas sekmes, un tad jau tās savas izredzes palielināt.

Viņi sāk saprast, ka vajadzēja braukt, ka nav savi draugi jāklauša. Nav noslēpums, ka jauniešiem ir jau otras pusītes, kas regulē. Bet tad, kad draugi atbrauc atpakaļ, citreiz pat ir tā, ka ir nopelnīta pat kabatas nauda. Tad ir pilnīgi tā kā skaudība par to.

Cits pastiprinātās ietekmes nodrošināšanas veids ir izglītības procesa laikā. Pateicoties audzēkņu mobilitātēm, izglītības iestādēs, t.sk. mācību stundās, tiek veikti dažāda veida jauninājumi – labiekārtotas klases telpas, ieviests pieejams dzeramais ūdens, kā arī mācību stundas tiek papildinātas ar jaunām mācību metodēm un materiāliem. Piemēram, viens no mācībspēkiem, kas pavadīja audzēkņus Erasmus+ mobilitātē, norāda, ka ārvalstīs pavadīto laiku izmanto lietderīgi, piemēram, apmeklējot dažādus vietas un pasākumus, kas saistīti ar pārstāvēto nozari. Šo apmeklējumu laikā tiek uzņemtas fotogrāfijas, ar kurām vēlāk tiek papildināti mācību materiāli un prezentācijas.

Ir lietas, ko mēs no mobilitātēm ieliekam mācību restorānā. Piemēram, kaut kādu wow, ko bērni tur ir iemācījušies, un viņi grib to parādīt. Es ļauju, jo viņi šeit ir, lai mācītos. [...] Es tikai divas reizes esmu bijusi, bet tās ir tādas, ko es nekad dzīvē neaizmirsīšu. Un man vienmēr būs ko citiem iedot, piemēram, ja tā grupiņa nav bijusi vēl nevienā mobilitātē, es viņiem labprāt došu to, ko es zinu. Ko es esmu redzējusi un ko arī bērni ir atveduši, stāstījuši un redzējuši. To var tikai un vienīgi dot tālāk nākamajiem.

Viņiem visiem praktiskās mācības ir vienā klasē. Viņi tiek sadalīti grupās, un tad šie audzēkņi, kuri ir bijuši mobilitātēs, viņi ir šajā grupās un viņi mācību stundās var demonstrēt, ko skolotāji arī ļauj. Tā informācija līdz viņiem aiziet. Tātad tie, kas ir bijuši mobilitātē, šo informāciju arī pasniedz gan pedagogam, gan arī audzēkņiem. Tā pica tiek parādīta, tur bija tā un tā.

Piemēram, skolotāji, balstoties uz audzēkņu pieredzi, kad vada stundas... Viņi vēlreiz stāsta to pieredzi pārējiem audzēkņiem. Viņi audzēkņu pieredzi pārnes tajās stundās ar konkrētu piemēru. Piemēram, ka tev tajā vietā ir jāstrādā kārtīgi, ja tu nestrādāsi, tad tev būs tas un tas. Tā kā to darba kultūru ieaudzina... Piemēram, ja tu brauc praksē uz Itāliju, tad tev ir jāreķinās, ka tu sāksi strādāt agri no rīta un līdz pusdienām, pēc tam būs brīvs, bet vakarā atkal būs jāstrādā līdz vēlai naktij. Tev ir intensīvi jāstrādā un tu nevari čīkstēt par to, kāpēc man divas reizes dienā ir jāiet uz darbu.

Profesionālo izglītības iestāžu pārstāvji uzskata, ka šobrīd Erasmus+ programma jauniešiem piedāvā ļoti plašas mobilitātes iespējas, līdz ar to pamatā visiem audzēkņiem, kuri vēlas doties mobilitātē, mācību programmas apguves laikā pastāv šādas iespējas. Attiecīgi būtisku lomu dalībnieku skaita un tvēruma paplašināšanā ieņem audzēkņu motivēšana.

No ceturtā kursa divām grupām nav bijuši tikai kādi pieci jaunieši. Vienā grupā trīs un otrā grupā divi. Tāpēc tie, kas nebrauc, nav tā, ka viņi ir ļoti slikti vai nezina. Ir tādi, kas negrib, jo ne vienmēr visi ir gatavi kaut kur braukt. Viņiem liekas, ka pēc tam būs kaut kas jāgatavo un tas. Principā tie, kas atsakās... Tas ir viņu lēmums. Tas nav tā, ka viņiem nav bijusi iespēja.

Man liekas, ka kopā kursā bija 15 vai 16 jaunieši. Man šķiet, ka kopumā pieteicās pieci vai seši katru gadu. Tie, kas reāli gribēja braukt, viņi uz to mērķi gāja, viņi runāja ar koordinatoriem. Man šķiet, ka viens vai divi tā arī neaizbrauca. Bet nebija tā, ka – mani pirmajā gadā nepaņēma un viss. Tie, kas gribēja, gāja uz to – es pieteikšos nākamgad, atkal pildīšu angļu valodas testu, jo es gribu tur tikt.

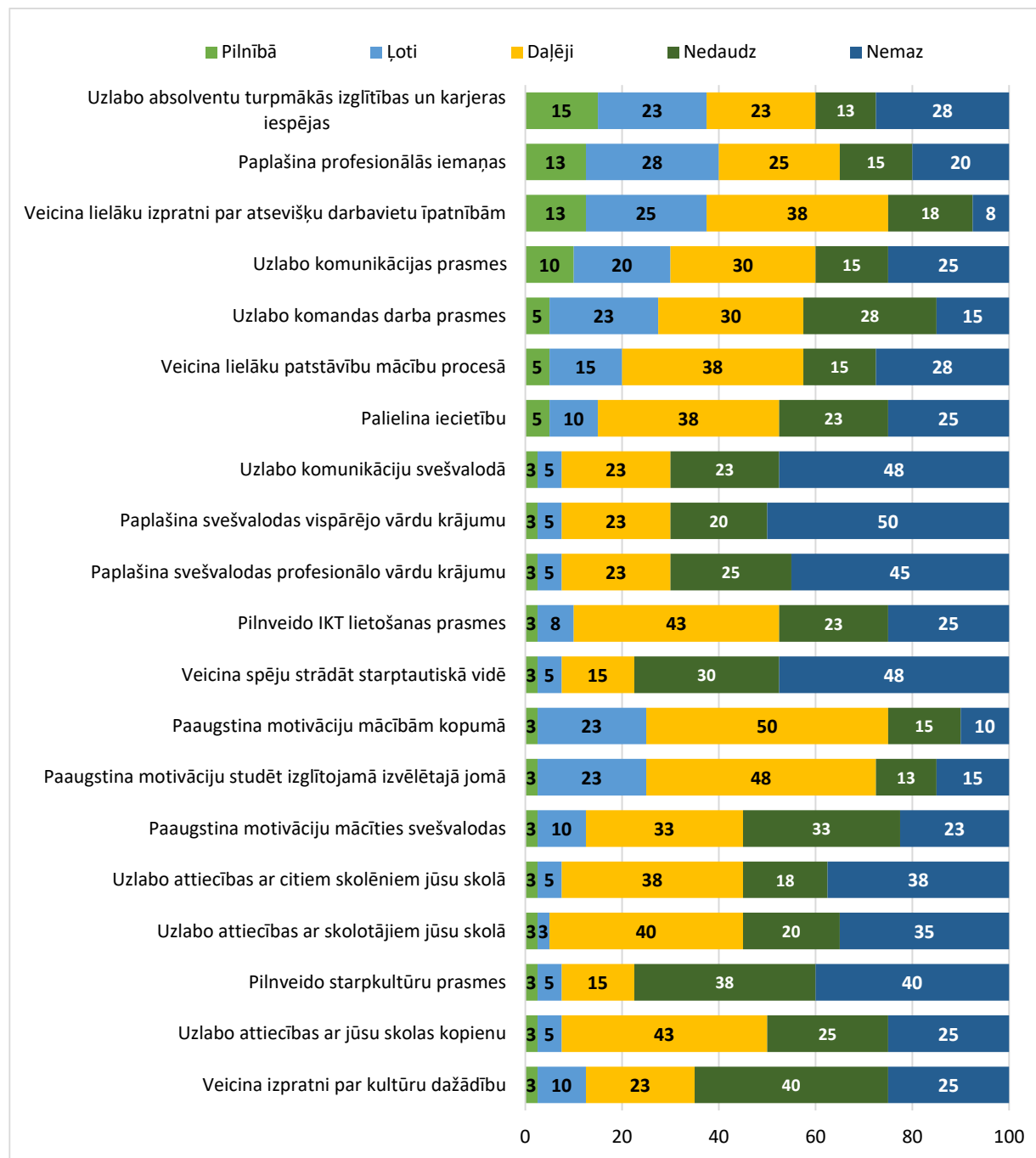
Aplūkojot **kvantitatīvās aptaujas datus par pozitīvo ietekmi uz to audzēkņu zināšanām, prasmēm un attieksmi, kuri nepiedalījās ārvalstu praksē** (7. attēls), redzams, ka lielākā pozitīvā ietekme ir novērojama uz absolventu turpmākās izglītības un karjeras iespēju uzlabošanu (6 jeb 15% izglītības iestāžu pārstāvji atzīmē atbildi “pilnībā”). 5 jeb 13% no izglītības iestāžu pārstāvjiem uzskata, ka audzēkņiem, kuri nepiedalījās ārvalstu praksē, pilnībā ir paplašinātas profesionālās iemaņas un veicināta lielāka izpratne par atsevišķu darba vietu īpatnībām.

Izvērtējot citu audzēkņu ārvalstu prakses ieguvumu audzēkņiem, kuri nepiedalījās ārvalstu mobilitātē, respektīvi, vērtējot, cik plaši mobilitātē gūtais iespaids ietekmē citus iestādes audzēkņus, redzams, ka izglītības iestāžu pārstāvju skatījumā visretāk mobilitāte palīdz paplašināt svešvalodu vispārējos vārdu krājumu (20 jeb 50% izglītības iestāžu atzīmē, ka nemaz nav attiecīgās pozitīvās ietekmes), kā arī nav vērojama ietekme komunikācijas svešvalodā uzlabošanā un spējas strādāt starptautiskā vidē veicināšanā (19 izglītības iestādes, 48%). 40-45% izglītības iestāžu pārstāvji uzskata, ka tiem, kas nav piedalījušies mobilitātē, nav paplašināts arī svešvalodas profesionālo vārdu krājums (18 jeb 45%) un pilnveidotas starpkultūru prasmes (16 jeb 40%). Izglītības iestāžu pārstāvji arī atzīmē, ka retāk (35-38%) šiem audzēkņiem uzlabojušās attiecības ar citiem audzēkņiem (38% jeb 15 “nemaz” atbilžu) un pedagogiem (35% jeb 14 “nemaz” atbilžu).

20-28% izglītības iestāžu pārstāvju uzskata, ka ārvalstu mobilitāte nevar uzlabot to audzēkņu, kuri nepiedalījās ārvalstu praksē, turpmākās izglītības un karjeras iespējas (28% jeb 11 izglītības iestādes). Līdzīgi šiem audzēkņiem nemaz nav uzlabojušās komunikācijas prasmes, iecietība, IKT lietošanas prasmes, nav uzlabotas attiecības ar kopienu un nav veicināta izpratne par kultūru dažādību (25%, 10 izglītības iestādes par katru apgalvojumu). 23% jeb 9 izglītības iestāžu pārstāvju uzskata, ka netiek paaugstināta audzēkņu motivācija mācīties svešvalodas, 20% jeb 8 izglītības iestādes uzskata, ka citu audzēkņu dalība mobilitātē nevar paaugstināt pārējo audzēkņu profesionālās iemaņas.

8-15% izglītības iestāžu pārstāvji uzskata, ka nemaz nav uzlabotas šo audzēkņu komandas darba prasmes un nemaz nav paaugstināta motivācija studēt audzēkņu izvēlētajā jomā (15%, 6 izglītības iestādes). 10% jeb 4 izglītības iestādes atzīmē, ka nemaz nav paaugstināta audzēkņu motivācija mācībām kopumā, 8% jeb 3 izglītības iestādes – nemaz nav veicināta lielāka izpratne par atsevišķu darba vietu īpatnībām.

7. attēls. Pozitīva ietekme uz to audzēkņu zināšanām, prasmēm un attieksmi, kuri NEPIEDALĪJĀS ārvalstu praksē

Audzēkņu Erasmus+ mobilitāšu ietekme uz mācībspēkiem

Kvantitatīvās aptaujas ietvaros tika noskaidrota arī audzēkņu ārvalstu Erasmus+ mobilitātes ietekmi uz profesionālās izglītības iestādes mācībspēkiem. 8. attēlā redzamas audzēkņu pavadošās personas uz ārvalstu prakses vietām. Visbiežāk audzēkņiem Erasmus+ ārvalstu mobilitātē līdzī dodas profesionālo priekšmetu pedagogi (35 jeb 88% izglītības iestādes), citi pedagogi (23 jeb 58%), pedagogiskajā darbā

neiesaistīts izglītības iestādes personāls (18 jeb 45%) vai svešvalodu pedagogi (17 jeb 43% izglītības iestādes). Audzēkņi ir devušies ārvalstu praksē bez pavadošās personas 8 izglītības iestādēs (20%).

8. attēls. Audzēkņu pavadoņi uz ārvalstu prakses vietām

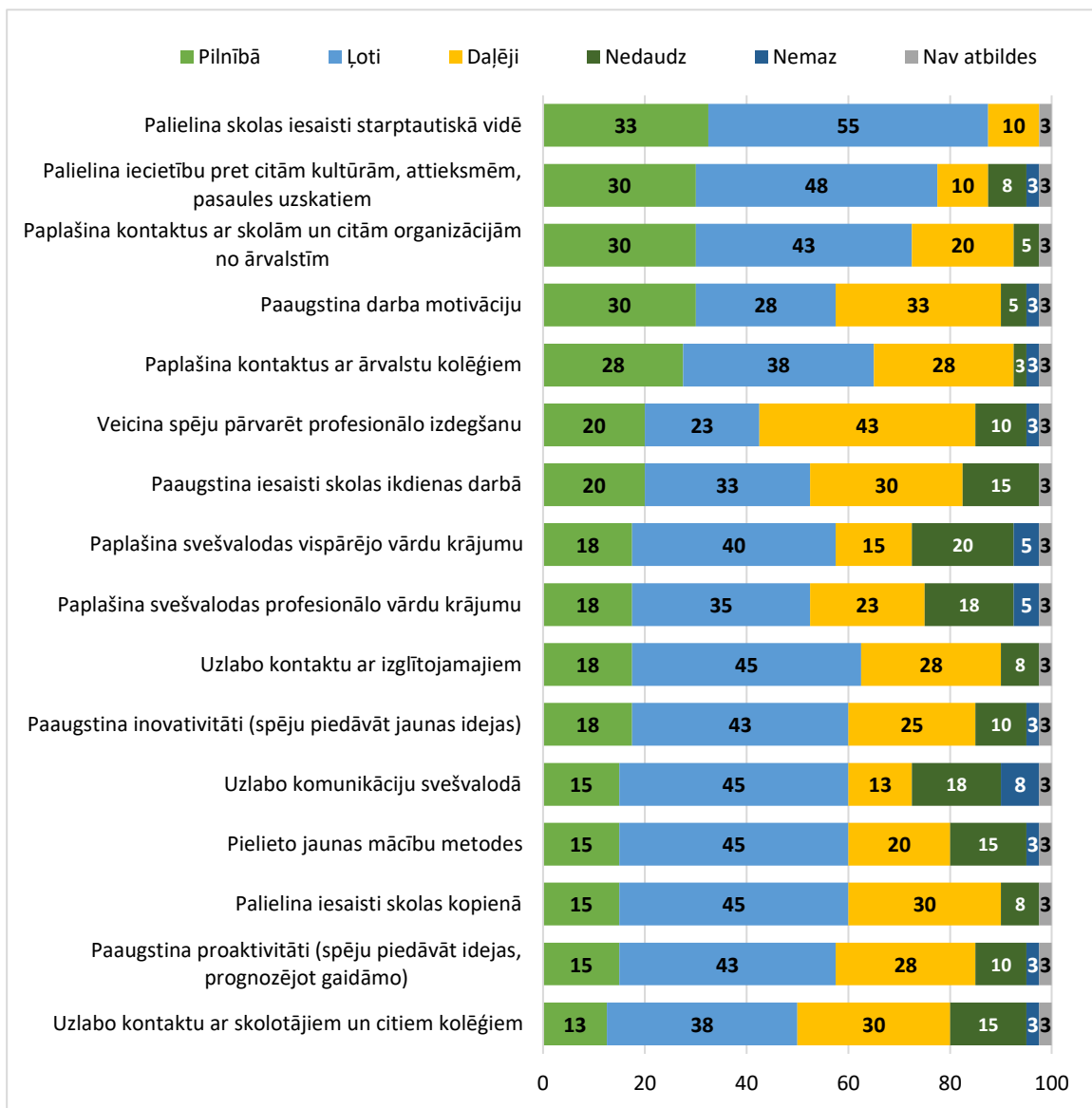
9. attēlā attēlots izglītības iestāžu pārstāvju viedoklis par to, kāda ir audzēkņu ārvalstu mobilitātes potenciālā pozitīvā ietekme uz mācībspēkiem individuālā un izglītības iestādes līmenī. Ietekmējošo faktoru saraksts ir sagatavots, balstoties uz kabineta pētījuma datiem.

Saskaņā ar iegūtajiem datiem lielākā pozitīvā ietekme ir tajā, ka palielināta izglītības iestādes iesaiste starptautiskā vidē – 33% jeb 13 izglītības iestāžu pārstāvji atzīmē “pilnībā” atbildes. Aplūkojot “pilnībā” atbildes, 12 jeb 30% izglītības iestādes Erasmus+ ārvalstu mobilitāte ir palielinājusi mācībspēku iecietību pret citām kultūrām, attieksmēm, pasaules uzskatiem, pilnībā paplašinājusi kontaktus ar ārvalstu izglītības iestādēm un citām organizācijām un pilnībā paaugstinājusi mācībspēku darba motivāciju. 11 izglītības iestāžu pārstāvji (28%) uzskata, ka ārvalstu prakse pilnībā paplašina kontaktus ar ārvalstu kolēģiem.

Jomās “spējas pārvarēt profesionālo izdegšanu veicināšanā”, “iesaistes izglītības iestādes ikdienas darbā paaugstināšanā” 20% jeb 8 izglītības iestāžu pārstāvji norāda, ka pilnībā redzama pozitīva ietekme. 18% jeb 7 izglītības iestāžu pārstāvji atzīmē, ka pilnībā pozitīva ietekme ir bijusi uz mācībspēku svešvalodas vispārējo un profesionālo vārdu krājuma paplašināšanu, kā arī kontakta ar audzēkņiem uzlabošanu un mācībspēku inovativitātes paaugstināšanu.

Nedaudz mazāka pozitīvā ietekme (6 jeb 15% izglītības iestādes) redzama uz mācībspēku komunikācijas svešvalodā uzlabošanu, jaunu mācību metožu pielietošanu, iesaistes izglītības iestādes kopienā palielināšanu un proaktivitātes paaugstināšanu (“pilnībā” atbildes, izvērtējot pozitīvo ietekmi uz šīm jomām). Tikai 5 izglītības iestādēs (13%) saskatāma kontakta uzlabošanās ar audzēkņiem un citiem kolēģiem (“pilnībā” atbildes).

9. attēls. Audzēkņu ārvalstu prakses pozitīvā ietekme uz mācībspēkiem

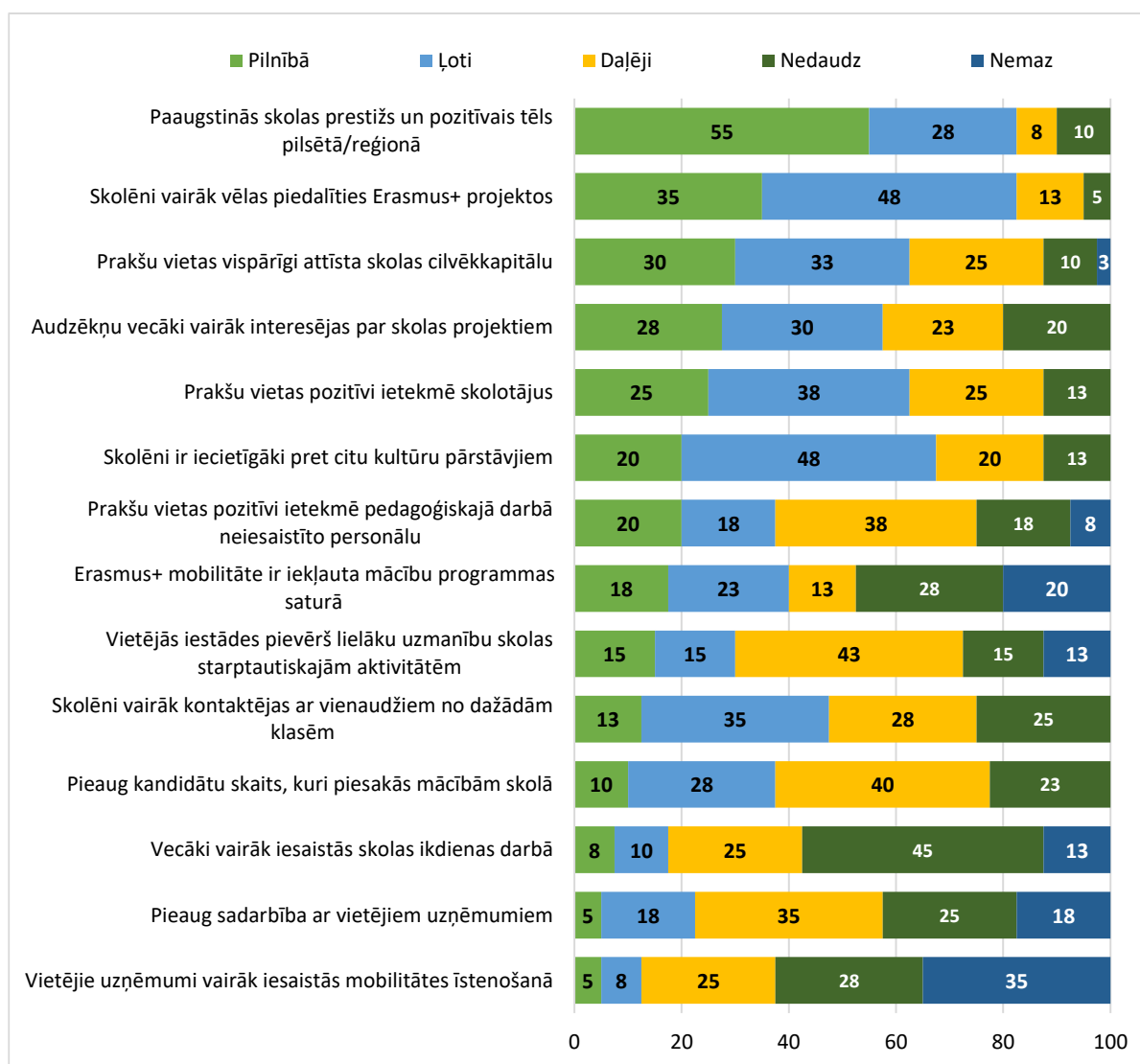

Mobilitātes pieredzes ietekme izglītības iestādes līmenī

Šīs nodaļas mērķis ir raksturot Erasmus+ mobilitāšu pastarpināto pieredzes ietekmi uz profesionālās izglītības iestādi, kura nosūta vai uzņem mobilitāšu dalībniekus. Tā kā Latvijas profesionālās izglītības iestādēm lielākā mērā raksturīgs nosūtīt savus audzēkņus uz ārvalstīm dalībai Erasmus+ mobilitātē, tad pieredzes izglītības iestādes līmenī apzināšanā dominē nosūtošās iestādes perspektīva, mazākā mērā un tikai caur kabineta pētījumu atklājot uzņemošās iestādes perspektīvu.

Apskatot kvantitatīvajā aptaujā sniegto izglītības iestāžu atbildīgā personāla vērtējumu par prakses ietekmi uz izglītības iestādes ikdienas aktivitātēm, redzams (10. attēls), ka visbiežāk paaugstinās izglītības iestādes prestižs un pozitīvais tēls pilsētā/ reģionā – atbildi “pilnībā” atzīmē 22 jeb 55% izglītības iestāžu pārstāvji. Tāpat audzēkņi vairāk vēlas piedalīties Erasmus+ projektos, tā atzīmē 14 jeb 35% izglītības iestāžu. Visretāk pozitīva ietekme saskatīta vietējo uzņēmumu lielākā iesaistē mobilitātes īstenošanā (14 jeb 35% izglītības iestādes atzīmē atbildi “nemaz”).

10. attēls. Audzēkņu ārvalstu prakses pozitīva ietekme uz izglītības iestādes ikdienas aktivitātēm

Citi pozitīvi ieguvumi, neskaitot izglītības iestādes prestiža paaugstināšanos un audzēkņu vēlmes piedalīties mobilitātē palielināšanos, ir izglītības iestādes cilvēkkapitāla attīstība prakšu vietu dēļ (12 jeb 30% izglītības iestāžu atzīmē “pilnībā”), audzēkņu vecāku lielāka interese par izglītības iestādes projektiem (11 jeb 28% “pilnībā” atbilžu), prakšu vietu pozitīva ietekme uz pedagogiem (10 jeb 25% “pilnībā” atbilžu). 8 jeb 20% izglītības iestādes uzskata, ka audzēkņi kļuvuši iecietīgāki pret citu kultūru pārstāvjiem, kā arī prakšu vietas pozitīvi ietekmē pedagoģiskajā darbā neiesaistīto personālu.

8-15% izglītības iestādes atzīst, ka vietējā kopiena pievērš lielāku uzmanību izglītības iestādes starptautiskajām aktivitātēm (6 izglītības iestādes, 15%), audzēkņi vairāk kontaktējas ar vienaudžiem no dažādām klasēm (5 izglītības iestādes, 13%), pieaug kandidātu skaits, kuri piesakās mācībām izglītības iestādē (4, 10%).

11. attēls. Audzēkņu ārvalstu prakses pozitīva ietekme uz izglītības iestādes mācību procesu

Novērtējot audzēkņu ārvalstu prakses ietekmi uz izglītības iestādes mācību procesu (11. attēls), manāmi biežākais pozitīvais ieguvums ir tas, ka pēc mobilitātes noslēguma pavadošās personas dalījās savās zināšanās ar citiem pedagogiem (18 jeb 45% izglītības iestādēs novērtēts ar atbildi “pilnībā”). Nākamais nozīmīgākais ieguvums – mobilitāte veicināja jaunu mācību materiālu izstrādi (6 izglītības iestādes jeb 15% atzīmēta atbilde “pilnībā”). Visretāk pozitīva ietekme bijusi mācību programmas izmaiņās, balstoties mobilitātes pieredzē (12 jeb 30% izglītības iestāžu pārstāvji atzīmē “nemaz”), izglītības iestādes aprīkojuma un citu iekārtu kvalitātes uzlabojumos un ar mācību procesu saistītās infrastruktūras pārmaiņās, t.i., izglītības iestāžu telpu modernizācijā (9 jeb 23% “nemaz” atbilžu), kas ir likumsakarīgi, jo būtiski profesionālo izglītības iestāžu infrastruktūras uzlabojumi ir veikti ar ES fondu ieguldījumu palīdzību.

Retāk minētie ieguvumi ir šādi. 4 jeb 10% izglītības iestādes atzīst, ka pedagogi ir ieviesuši mācību procesā ārpus mācību programmas esošus jauninājumus, pieauga audzēkņu dalība profesionālās izglītības zināšanu un prasmju konkursos (izcilības pasākumos, olimpiādēs), pēc mobilitātes noslēguma uzlabojās audzēkņu mācību rezultāti, mobilitātei bija pozitīva ietekme uz praktisko apmācību kvalitāti. 3 jeb 8% izglītības iestāžu pārstāvji atzīmē, ka pilnībā mācību programmā tikuši ieviesti jauni elementi, pateicoties ārvalstu praksei. Vēl 2 izglītības iestādes (5%) uzskata, ka mobilitātei pilnībā ir bijusi pozitīva ietekme uz mācīšanas kvalitāti mācību stundu laikā, un tikai 1 izglītības iestādē (3%) mobilitāte pilnībā sniedza pozitīvu ietekmi uz Latvijā īstenotās mācību prakses būtību un saturu un, pateicoties mobilitātes īstenošanai, uzlabojās arī citu audzēkņu mācību rezultāti.

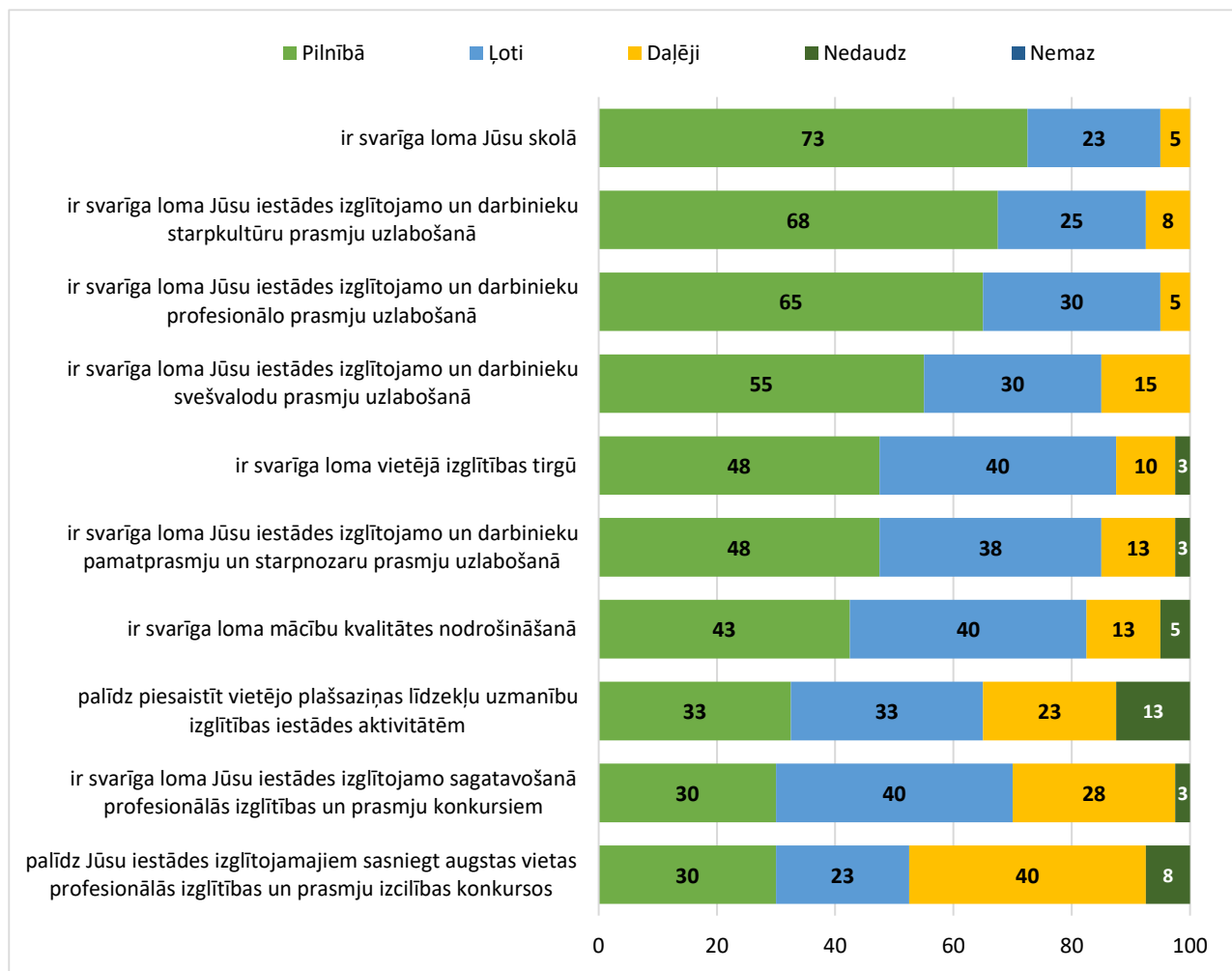
Arī kabineta pētījums apstiprina, ka Erasmus+ mobilitātes pieredze veicina jaunu, inovatīvu mācību pieeju un materiālu ieviešanu un izmantošanu esošajā mācību programmā. Pedagogi, balstoties uz savu kā pavadīto personu un audzēkņu pieredzi, pirmkārt, papildina savus mācību priekšmetus ar jaunām pieejām un, otrkārt, dalās pieredzē ar kolēģiem, kuri, iespējams, arī izmantos dažas no tām savā darbā.

Visādas novitātes, ko mēs citur esam redzējuši, mēs esam ieviesuši mācību procesā. Piemēram, virtuālās realitātes izmantošana, bet nemainot pašu mācību priekšmetu. Tā kā dažādas jaunas lietas tiek ieviestas. Piemēram, arī par atkritumu tīrīšanu, vai par... Es latviski nezināšu. Tā kā tā programma vairāk papildina priekšmetu saturu? Jā, mācību saturu, mācību materiālus un metodiskos materiālus.

Apkopojot izglītības iestāžu atbildīgā personāla viedokli par Erasmus+ prakšu lomu, redzams (12. attēls), ka visbiežāk viņi uzskata, ka Erasmus+ praksēm pilnībā ir svarīga loma izglītības iestādē (29 jeb 73% izglītības iestāžu). 65-68% izglītības iestāžu praksēm pilnībā ir svarīga loma izglītības iestādes audzēkņu un darbinieku starpkultūras prasmju uzlabošanā (68%, 27) un pilnībā svarīga loma izglītības iestādes audzēkņu un darbinieku profesionālo prasmju uzlabošanā (65%, 26). 55% jeb 22 izglītības iestādēs praksēm ir pilnībā svarīga loma uz izglītības iestādes audzēkņu un darbinieku svešvalodu prasmju uzlabošanā.

43-48% izglītības iestāžu uzskata, ka praksēm pilnībā ir svarīga loma vietējā izglītības tirgū (48%, 19) un pilnībā ir svarīga loma izglītības iestādes audzēkņu un darbinieku pamatprasmju un starpnozaru prasmju uzlabošanā (48%, 19). 43% jeb 17 izglītības iestāžu atzīmē, ka Erasmus+ praksēm ir pilnībā svarīga loma mācību kvalitātes nodrošināšanā.

12. attēls. Erasmus+ prakšu ietekme uz izglītības iestādes personālu

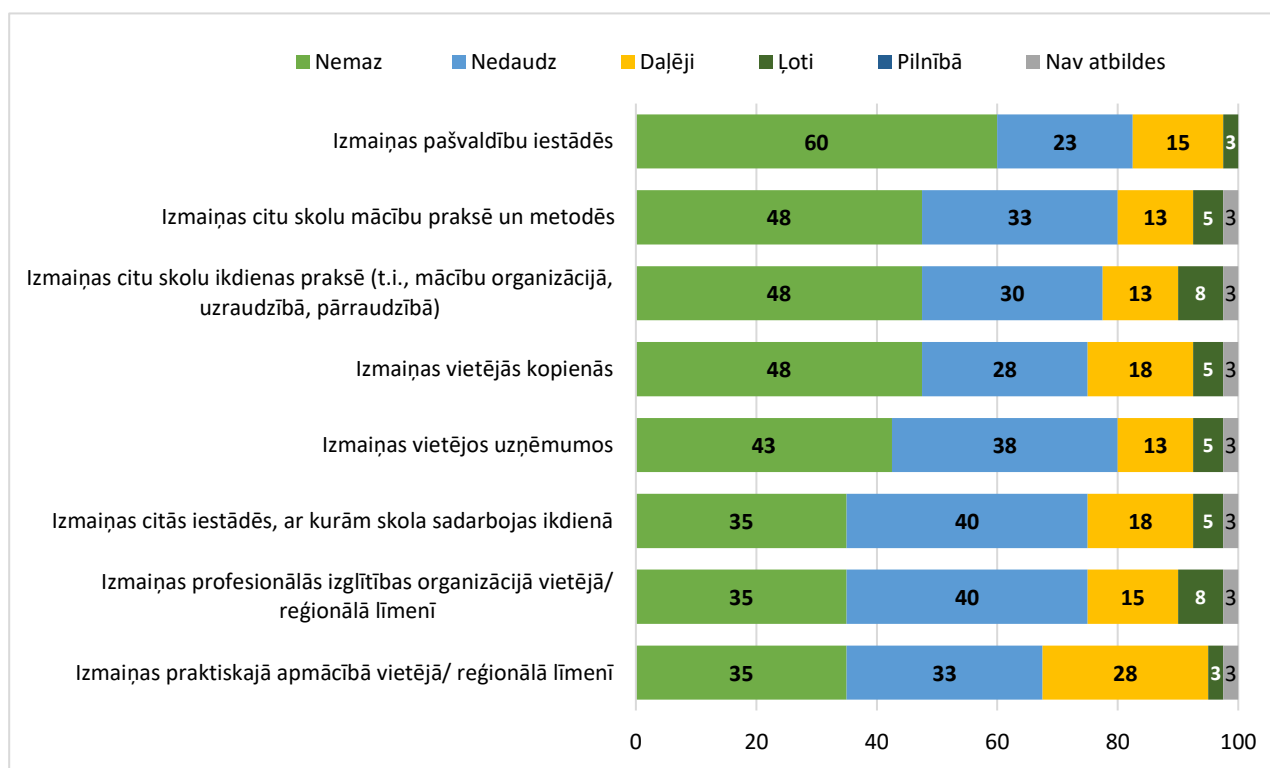
30-33% izglītības iestāžu pārstāvji, atzīmējot “pilnībā” atbildes, uzskata, ka Erasmus+ prakses palīdz piesaistīt vietējo plašsaziņas līdzekļu uzmanību izglītības iestādes aktivitātēm (33%, 13 izglītības iestādes), praksēm ir svarīga loma izglītības iestādes audzēkņu sagatavošanā profesionālās izglītības un prasmju konkursiem un tās palīdz izglītības iestādes audzēkņiem sasniegt augstas vietas attiecīgajos konkursos (abos apgalvojumos 30%, 12).

Mobilitātes pieredzes ietekme profesionālās izglītības sistēmas līmenī

Šīs nodaļas mērķis ir raksturot, cik lielā mērā Erasmus+ mobilitātes pieredze, kas, pēc būtības, ir orientēta uz ieguldījumiem konkrētā individuā, tāpēc vislielākā ietekme vērojama personas līmenī, spēj ietekmēt arī augstāku sistēmisku līmeni, šī pētījuma gadījumā – Latvijas sākotnējās profesionālās izglītības sistēmas līmeni. Šim nolūkam atbilstoši jautājumi tika uzdoti visās pētījuma aktivitātēs, kas ir apkopoti šajā nodaļā.

Pētījuma kvantitatīvajā aptaujā iegūtie dati rāda, ka profesionālo izglītības iestāžu pārstāvji visbiežāk uzskata, ka audzēkņu Erasmus+ mobilitātes ietvaros īstenotā ārvalstu prakse maz ietekmē citas šīs profesionālās izglītības iestādes sadarbības iestādes (skatīt 13. attēlu). Vismazāk mobilitāte spēj ietekmēt pašvaldību iestādes (24 jeb 60% izglītības iestāžu atzīst, ka ietekmes nav “nemaz”). Retāk pozitīva ietekme ir citu izglītības iestāžu mācību norisi un metodēm, t.i., mācību organizācijā, uzraudzībā un pārraudzībā, un izmaiņām vietējās kopienās (19 jeb 48% aptaujā piedalījušos izglītības iestāžu atzīmē “nemaz”). 17 izglītības iestādes jeb 43% atzīmē, ka ārvalstu praksei nemaz nav bijusi pozitīva ietekme uz izmaiņām vietējos uzņēmumos.

13. attēls. Audzēkņu ārvalstu prakses pozitīva ietekme uz citiem izglītības iestādes sadarbības partneriem

Komentējot šos rezultātus kvalitatīvajā izpētē, redzams, ka profesionālo izglītības iestāžu pārstāvji uzskata, ka Erasmus+ programma spēj atstāt ietekmi uz institucionālo ekosistēmu, taču būtisku nozīmi šeit iegūst arī ārējo partneru – pašvaldību un vietējo darba devēju – attieksme, kura nav viennozīmīga un ir situatīva. Pašvaldības tikai daļā gadījumu izrāda interesi par savā teritorijā darbojošos profesionālo izglītības iestāžu Erasmus+ aktivitātēm, lai gan, kā uzskata intervētie speciālisti, pateicoties Erasmus+, pašvaldība iegūst lielāku starptautisku atpazīstamību, tiek veidots izglītības iestādes tēls un piesaistīti jauni audzēkņi un

mācībspēki. Saskaņā ar pedagogu pieredzi, pašvaldības interesi par Erasmus+ aktivitātēm visbiežāk izrāda tad, kad (1) ir nepieciešams izcelt savas pašvaldības sasniegumus, vai arī (2) nepieciešams atbalstīt ar pašvaldības suvenīriem. Taču pašvaldībām ir arī citi ieguvumi no Erasmus+ aktivitātēm. Piemēram, vienai no pašvaldībām, pateicoties Erasmus+ programmai, svētkos ir iespēja izmantot profesionāli sagatavotu orķestri. Savukārt citā pašvaldībā mājturības un tehnoloģiju pedagogiem bija iespēja piedalīties itāļu pavāru meistarklasē, kas tika īstenota pateicoties profesionālās izglītības iestādes īstenotajām Erasmus+ aktivitātēm. Jāatzīmē, ka izglītības iestādes, kas atrodas pašvaldības pārvaldībā, dažkārt izjūt pret sevi vērstu nepatiku īstenoto Erasmus+ aktivitāšu dēļ tajos gadījumos, kad pašvaldības darbinieki ir iesaistīti projektu administratīvo jautājumu kārtošanā. Pēdējā gadījumā izglītības iestādes dalība Erasmus+ aktivitātēs tiek uztverts kā papildus darbs, no kura pašvaldībai nav tieša labuma.

Pirmais mūsu partneris ir mūsu pašvaldība un visas tās iestādes, kas ir zem pašvaldības. Viņi skatās uz to ļoti pozitīvi, jo tomēr tas ir imidžs. Skola sevi pozicionē kā tādu starptautisku, jo pie mums brauc pedagogi un mēs pie pedagogiem. Tātad mēs jau mazliet esam starptautiska skola. No otras puses, ir arī maza skaudība, jo par visu mums ir jāatskaitās domei. Jebkurš jauns projekts, jebkurš jauns budžets mums ir jāaskaņo ar domi. Ir jāiziet visas tās komisijas, komitejas, sēdes... Un ne vienmēr tas viss ir tik pozitīvi. Tas viņiem ir papildus darbs, jo ir jāmaina budžets, atkal grāmatvežiem ir jauns uzdevums... Tā kā tīri tehniski, organizatoriski. Jā, bet ar Erasmus+ iespējām mēs piesaistām sev audzēkņus. Mēs pat esam pamanījuši veicot aptaujas, ka iespēja braukt stažēties, ir viens no plusiem, kāpēc izvēlas mūsu skolu. Tā kā es vienlaicīgi pārstāvu pašvaldību, tad pašvaldība tik tiešām ir ļoti ieinteresēta un atbalsta dažādas Erasmus+ iniciatīvas. Tad, kad atbrauc kādas delegācijas vai studentu grupas, vienmēr pašvaldība līdzdarbojas, vienmēr kādu suvenīriņu uzdāvina. Tā mēs pasakām, cik tas mums ir svarīgi, mūsu iestādēm, ka mēs piedalāmies šādos projektos. [...] Un mūsu darba devēji vienmēr arī atbalsta, jo lai organizētu kādu programmu, vienmēr ir nepieciešama arī sadarbības partneru iesaiste. Tas vienmēr tiek darīts, tā vienkārši ir norma.

Mēs esam [...] ministrijas dibināta iestāde, līdz ar to pašvaldībai nav tiešas ietekmes un arī ieinteresētības. Pašvaldībai, protams, ir sava sadarbība ar mums, jo mēs veidojam koncertus arī pašvaldības vajadzībām, piemēram, pilsētas svētkos. Tad tajā brīdī mūsu audzēkņu kvalitāte, kura arī ir atkarīga no mācību praksēm Erasmus+ ietvaros, tādā veidā ir būtiska. [...] Sadarbība ar darba devējiem, kā jau es teicu, mūzikas izglītībā pastāv uz papīra. Reāli viņas nav un nevar būt, jo tad viņiem ir jāveido speciālas programmas, kur viņi piesaista vidusskolas audzēkņus.

Saskaņā ar mācībspēku teikto, aizvien vairāk darba devēju izprot ārvalstu prakses (Erasmus+ mobilitātes) nozīmību un neiebilst, ka uz laiku tiem ir jāatsakās no potenciālajiem praktikantiem un darbiniekiem. Viņi redz savu ieguvumu tādējādi, ka pēc tam tiem būs iespēja pieņemt darbā profesionāli pieredzējušākus speciālistus, turklāt ar ārvalstu pieredzi (labām svešvalodas zināšanām, citu skatījumu). Taču daļa darba devēju pretiebilst pret Erasmus+ mobilitāti, jo (1) uzskata, ka tādā veidā tiek veicināta Latvijas darbaspēka aizplūšana uz citām valstīm, un/vai (2) viņiem pašiem aktīvajā sezonā samazinās pieejamais darbaspēks.

Uzņēmumi ļoti atbalsta jauniešus, kas dodas šajās mobilitātēs. Es gaidu, kad viņi sāks aizrādīt, bet pagaidām tas vēl nav noticis. Viņi ir diezgan atsaucīgi, protams, arī prieks, ka viņi pēc tam tiek gaidīti arī atpakaļ un viņi var turpināt savu praksi tajā pat uzņēmumā. Protams, uzņēmums ir ļoti liels ieguvējs no tā.

Tas ir ļoti atkarīgs no sadarbības partnera, bet tas ir mainījies gadu laikā. Pirms gadiem desmit, prezentējot iespējas, ko mēs dodam, bija tas jautājums – kāpēc mēs dodam prom jauniešus, ja mums

pašiem trūkst darbinieku. Šobrīd vairs nav tādu komentāru. Pētījumi rāda, ka 80% darba devēji labprātāk darbā ņem jauniešus, kuri ir bijuši strādāt ārpus Latvijas. Līdz ar to, viņi aizvien vairāk to novērtē. Jā, protams, būs kaut kāds procents, kas gribēs aizbraukt pastrādāt vai mācīties uz ārzemēm. Bet lielākā daļa tomēr atgriežas. Līdz ar to es domāju, ka sadarbības partneru atbalsts ir arvien lielāks. Un viņi to šobrīd augstu ciena.

[Darba devēji] labprāt vasaras sezonā grib [audzēkņus] pie sevis. Viņi ir noskatījuši tos audzēkņus, ir jau tādi, kuriem tā ir otrā un trešā prakse, bet mēs viņus aizsūtām mobilitātē. Viņi ir bēdīgi, jo mobilitāte noņem [darba] rokas no Latvijas.

Vairums profesionālās izglītības iestāžu nav informētas par to, vai Latvijā pastāv kādas citas izglītības iestādes, kas nepiedalās Erasmus+ programmā. Tomēr tiek norādīts, ja arī šādas profesionālās izglītības iestādes ir Latvijā, tad potenciālie iemesli var būt tādi, ka (1) izglītības iestādes vadībai trūkst izpratnes par internacionalizācijas nozīmību izglītībā un/vai (2) trūkst kvalificēta darbinieka un/vai (3) finansējuma tā algošanai.

Jā, es šo jautājumu uzdodu. Tā kā es pārzinu izglītības sistēmu mūsu pilsētā, es redzu, ka viena daļa piedalās vienmēr daudzu gadu garumā, bet citi nepiedalās vispār. Manuprāt, mūsdienās dalība projektos ir obligāta lieta, jo tā ir attīstības iespēja, tie ir resursi. Bet tam ir vajadzīgs uzstādījums, izpratne un nevar slinkot. Projekti ir jāsaprot, tur ir jādomā. Tas ir darbs un tā ir atbildība. Ja par to īpaši nemaksā vai tas nav obligāts uzstādījums, tad daļa iestāžu uzskata – kāpēc man to darīt, ja es varu nedarīt. [...] Vēl svešvalodu zināšanas, projektu vadītāji/ koordinatori, kuru nav pietiekams skaits. Tur ir vesela rinda iemeslu.

Es domāju, ka šeit ir kapacitātes trūkums, jo, pirmkārt, tev ir jābūt degmei par to, ko tu dari. Un ja tev nav laika šai degmei... varbūt tev viņa būtu, bet tev viņai nav laika. Varbūt tu esi dzirdējusi, ka pedagogiem tā ir kā brīvā laika iespēja, un tad tev ir iespēja aizbraukt. Tad viņš būs kā papildus bonusu. Bet mums jau tā ir kā sistēma, kā daļa no struktūrvienības. Jo ne nauda... Tie ir tikai cilvēkresursi, jo sataisīt līgumus, ievadīt datus sistēmā... Tas ir pilns darba laiks.

Profesionālās izglītības iestādes dalās arī savā Erasmus+ programmas īstenošanas pieredzē ar citām izglītības iestādēm un organizācijām. Visbiežāk tas notiek:

- VIAA organizētajos pasākumos (semināri, konferences);
- Nozaru asociāciju pasākumos;
- Pieredzes apmaiņas braucienos pie citām izglītības iestādēm;
- Neformālās sarunās starp dažādām iesaistītām pusēm (projekta vadītājs/koordinators, direktors, direktora vietnieks un tml.).

Tikšanās un sarunas notiek gan klātienē, gan arī attālinātā veidā. Pamatā iesaistītās puses apspriež jautājumus par (1) sadarbības partneru izvēli, (2) par to, kurā vietā iespējams vislabāk apgūt konkrētajai programmai nepieciešamās prasmes, kā arī jautājumus saistībā Erasmus+ programmas īstenošanu (dokumentācija, jaunumi un tml.).

Vistuvākais kontakts mums ir ar medicīnas koledžām Latvijā. Mēs bieži vien dalāmies ar kontaktiem un prakšu/ studiju vietām. Tad mēs arī piedalāmies dažādos Erasmus+ pasākumos, gan tajos, ko dažādas izglītības iestādes Latvijā organizē, gan arī ārvalstīs. Piemēram, Lietuvā. [...] Mēs bez šaubām viens otru

atbalstām un palīdzam. Tā ir tāda koleģiāla sadarbība, un VIAA to ļoti labi prot nodrošināt ar dažādiem kopīgiem semināriem. Te mums nav konkurences.

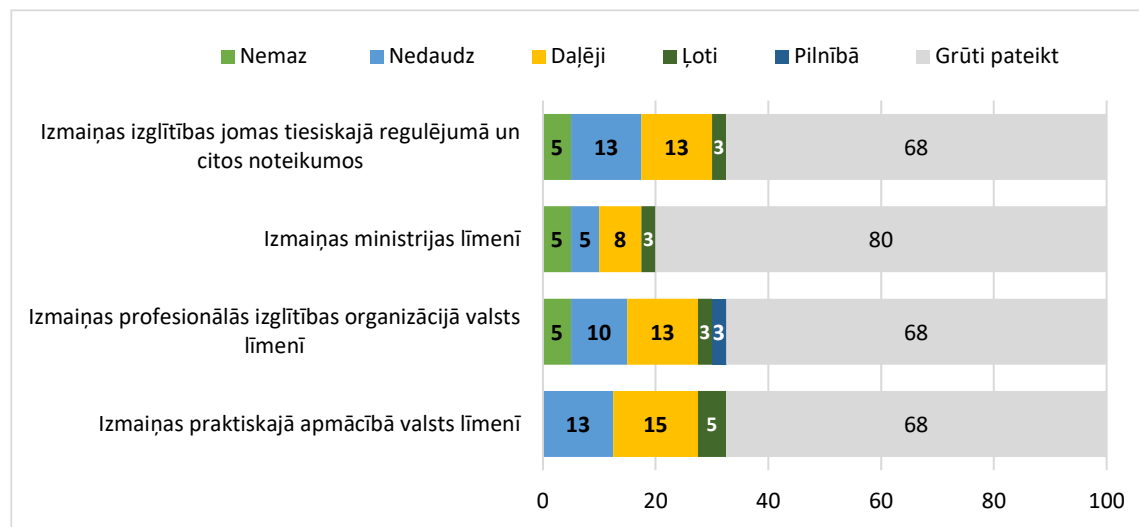
Diskusijas ir, it sevišķi tad, kad mēs tiekamies dažādās asociācijās. Piemēram, medicīnas darbinieku asociācija, sociālo darbinieku asociācija. Mēs runājam par pienesumu, par to vērtīgo, ko studenti atved no praksēm. Runājam par to, vai tas ir atbilstoši Latvijas profesiju standartam, un tad arī izvērtējam, uz kuru valsti ir vērts studentus sūtīt.

Principā, mūsu skolas pirmā pieredze palīdzēja [... citai izglītības iestādei] startēt Erasmusā. Viņi mums lūdza palīdzību ar dokumentu sagatavošanu, gan ar projekta pieteikuma aizpildīšanu... Un tiešām varam teikt, ka tas ir mūsu sasniegums, ka viņi tagad arī piedalās Erasmus+ projektos. Pie mums brauc arī citas skolas, pavisam nesen pie mums ciemos bija skola no [...], kura ir vispārizglītojošā skola, bet pēc viena no VIAA semināriem, kur es stāstīju par mūsu skolas pieredzi, viņi mūs kaut kā piefiksēja un piezvanīja, vai var atbraukt ciemos. Un mēs viņiem stāstījām, kā mums notiek projektu lietvedība. Tā kā varam teikt, ka esam palīdzējuši vairākām skolām.

Es nezinu, cik tas oficiāli notiek, kaut kādos konkursos, kaut kur, kur reti satiekas tehnikumu pārstāvji... Neformālās sarunās tas noteikti notiek – kā jums ir gājis? Bet es nemāku pateikt, vai tas notiek arī tā oficiāli. Bet neformālās sarunās noteikti tiek izrunāts, kā tās prakses ir gājušas. Vairāk vai mazāk viņas [skolas] jau sadarbojas ar Erasmus+.

Mēs stāstam, kur mums ir bijušas labākās prakses vietas, viņi mums savukārt – ai, ar šiem gan labāk nē. Vai atkal tieši iesaka kādus sadarbības partnerus – mums bija laba sadarbība, jūs, pamēģiniet! Es pati arī vienā šādā zoom piedalījos, kur bija vairākas skolas. [...] Jā, jo tad mēs sakām, vai tajā vietā var vai nevar iegūt to programmu. Piemēram, tur ir baigi forši zivis, bet tur noteikti nebūs cūkgaļa. Ja nemaldos, tad [kolēģe] veica pat tādu apkopojumu, ar kuriem mēs strādāsim un ar kuriem nē, tieši diskutējot ar pārējām izglītības iestādēm.

14 attēls. Erasmus+ mobilitāšu ietekme uz Latvijas profesionālās izglītības sistēmas organizāciju

Runājot par Erasmus+ mobilitātēs iegūtās pieredzes spēju mainīt Latvijas profesionālās izglītības sistēmas organizāciju, ietekmēt apstiprināto mācību programmu saturu u.tml., redzams, ka visbiežāk izglītības

iestāžu atbildīgajam personālam ir grūtības raksturot šāda veida ietekmi (14. attēls). Secināms, ka Erasmus+ mobilitātes programmas īstenošanai Latvijā nav tiešas ietekmes uz valsts profesionālās izglītības tiesisko regulējumu vai saturu. Lai mainītu tiesību aktus un ieviestu jaunas mācību programmas vai mācību priekšmetus, ir nepieciešams nozīmīgs pamatojums un laiks priekšlikumu izstrādei. Latvijas profesionālās izglītības reforma, kuras īstenošanu lielā mērā atbalsta ES fondi, jau ir ietvērusi nozīmīgu profesionālās izglītības satura pārskatīšanu pēdējo 10 gadu laikā. Tikmēr skolu pārstāvji uzskata, ka Erasmus+ programmai ir pozitīva ietekme uz izglītības satura kvalitāti, tostarp uzsvars no teorētiskajām zināšanām ir pārvirzīts uz praksē balstītām zināšanām. Erasmus+ pieredze veicina jaunu pieeju, rīku un mācību materiālu izmantošanu esošajās mācību programmās un palielina izpratni par prakses nozīmi mācībās, kas tādējādi skaidro 14. attēlā redzamos datus, kur izglītības iestāžu pārstāvji, blakus bieži izvēlētajai atbildei “grūti pateikt” mēdz uzskatīt, ka Erasmus+ mobilitāte spēj ietekmēt konkrēto aspektu “nedaudz” un “daļēji”.

Tas ir par to, cik vispār valstiski skolās tiek ieviestas jaunas mācību programmas un priekšmeti. Sistēma nav diez ko elastīga, līdz ar to mēs neko nevaram tā ātri, ātri. Bet visādas novitātes, ko mēs citur esam redzējuši, mēs esam ieviesuši mācību procesā. Piemēram, virtuālās realitātes izmantošana, bet nemainot pašu mācību priekšmetu. Tā kā dažādas jaunas lietas tiek ieviestas. Piemēram, arī par atkritumu tālāku izmantošanu, vai par...

Tie drīzāk ir valstiski mērķi, kā profesionāli tehniskās skolas savā starpā sadala šīs programmas, kuras turpina akreditēt, kuras pārtrauc savu darbību, kuras tiek veidotas no jauna. To es nemāku atbildēt. Vai Erasmus to ir ietekmējis? Man liekas, ka drīzāk nē.

*Tas, ko gribas pateikt, tad ar šo Erasmus+ programmu mēs veidojam ne tikai skolas, bet arī Rīgas un Latvijas atpazīstamību. Tad mēs arī uzlabojam savas izglītības kvalitāti, savu līmeni un veidojam Latvijas izglītības atpazīstamību. **Vai Jūs teiktu, ka Erasmus ceļ arī izglītības kvalitāti?** Pilnīgi noteikti, jo tā ir iespēja mūsu skolotājiem pilnveidoties, gan arī citām skolām pie mums pilnveidot savas zināšanas, veicināt sadarbību, salīdzināt savu līmeni, ir profesionālāki profesionālajā izglītībā.*

Vienu nozīmīgi tam [Erasmus+] ir ietekme, jo... Pati valsts izglītības sistēma uz to arī mainās, kad praktiskajā vidē balstītas zināšanas, ka tām ir milzīga nozīme un aizņem milzīgu daļu no izglītošanās procesa. Un bieži vien kaut kādas iemaņas un zināšanas tā apzināti jaunieši apgūst tikai prakses laikā. Pirms tam teorētiski ir viena lieta. Ir tikai pareizi un gudri tieši šādā veidā apgūt zināšanas. Mācīties darot, un prakse ir labākais veids kā to apgūt.

Atsevišķi interviju dalībnieki saskatīja arī potenciālo Erasmus+ mobilitāšu pieredzes ietekmi uz šādiem pēdējos desmit gados veiktiem tiesību aktu grozījumiem:

- Regulējums par mācību rezultātu atzīšanu;
- Mācību procesa pāreja uz moduļu sistēmu.

Pilnīgi noteikti ietekme ir, viņa arī ir uz politiskiem lēmumiem, jo, cenšoties reorganizēt profesionālo izglītību, tika izveidoti kompetenču centri, kur MK noteikumos tika ieviesta prasība nodrošināt mācību praksi. Tur nebija norādīts Erasmus, bet – izmantojot ES un ārvalstu instrumentu finansējumu. Es precīzi neatceros. Katrā ziņā Erasmus+ ir ietekmējis gan tiesisko regulējumu un politiku.

Es domāju, ka arī šī pati moduļu sistēma. Ja nebrauktu erasmusos, bet tikai uz konferencēm, to tak arī neizdomātu. Tās labās lietas, kas notiek ne tikai profesionālajā, bet arī vispārējā izglītībā, tas ir ietekmēts no citām valstīm. Varbūt citi uzskata, ka ne tik veiksmīgi, bet mēs jau vēl neesam viņu adaptējuši, lai mēs kārtīgi varētu par tām vērtēt.

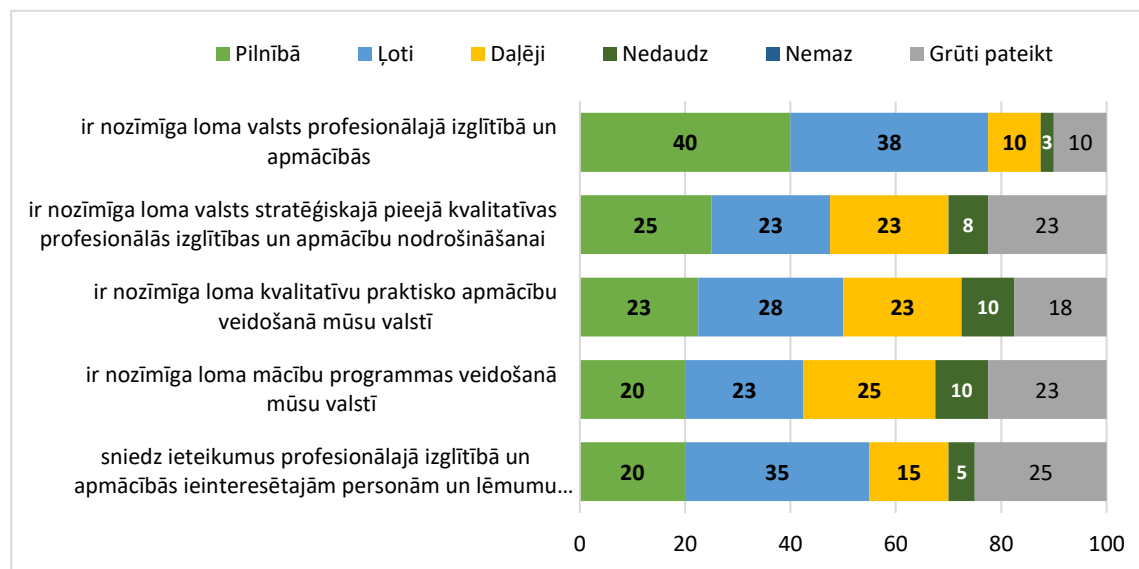
Būtiski norādīt, ka atsevišķi intervētie mācībspēki uzskata, ka visas izmaiņas, kas ir notikušas profesionālajā izglītībā pēdējo 15 gadu laikā, lielākā vai mazākā mērā ir notikušas pateicoties ārvalstīs gūtajai pieredzei, pie tām pieskaitot arī Erasmus+ programmas dotās iespējas tīkloties.

Visas Erasmus+ iespējas izmaina mūsu mācību sistēmu. Tā pati rezultātu atzīšana, tas pieprasa, lai mēs paši mainītu savu lietvedību, lai mēs ārzemju praksi varētu pielīdzināt regulārajai mācību praksei. Lai no tā bonusa statusa tas kļūtu par pilnvērtīgu mācību sastāvdaļu. Tas pieprasa daudz ko mainīt skolā.

Man gribētos cerēt, ka mēs ejam līdzī laikiem, un paņemam kaut kādas lietas no tā visa. [...] Mēs paskatāmies, kā cilvēki strādā citur un no tā mācāmies, paņemam labāko, ko no tā var paņemt. Un varbūt ne tikai mēs iegūstam, bet arī viņi kaut ko iegūst.

Apskatot 15. attēlā apkopoto informāciju par plašāku Erasmus+ prakšu ietekmi valsts līmenī, redzams: 40% jeb 16 izglītības iestādēs praksēm pilnībā ir nozīmīga loma valsts profesionālajā izglītībā un apmācībās. 25% jeb 10 izglītības iestāžu pārstāvji uzskata, ka praksēm pilnībā ir nozīmīga loma valsts stratēģiskajā pieejā kvalitatīvas profesionālās izglītības un apmācību nodrošināšanai, bet 23% jeb 9 izglītības iestādes uzskata, ka praksēm pilnībā nozīmīga loma ir kvalitatīvu praktisko apmācību veidošanā Latvijā. Savukārt 8 jeb 20% izglītības iestādēs praksēm ir bijusi pilnībā nozīmīga loma mācību programmas veidošanā Latvijā un tās sniegušas praktiskus ieteikumus profesionālajā izglītībā un apmācībās ieinteresētajām personām un lēmumu pieņēmējiem.

15. attēls. vispārējā Erasmus+ mobilitātes ietekme valsts līmenī

Kārtojot šķēršļus plašākai Erasmus+ prakšu organizācijai un pozitīvai sistēmiskai ietekmei, sākot ar tiem, kas iespaido vismazāk, redzams – pedagogiem nav finansiālu problēmu ceļot kopā ar audzēkņiem uz ārzemēm 23 jeb 58% izglītības iestādēs (skatīt 16. attēlu). Tāpat 20 jeb 50% izglītības iestāžu pārstāvji

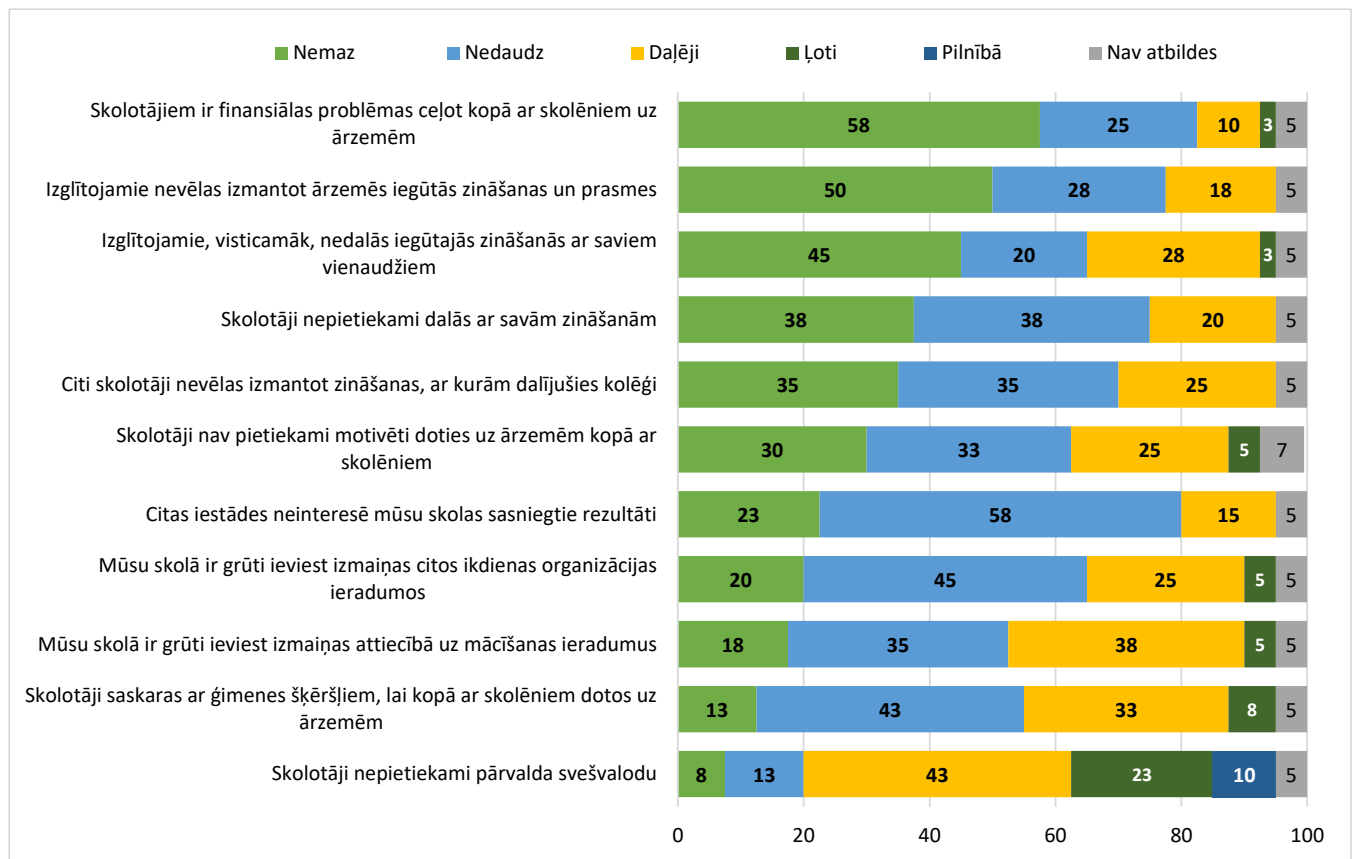
uzskata, ka nav vērojams, ka audzēkņi nevēlas izmantot ārzemēs iegūtās zināšanas un prasmes, izvēloties atbildi “nemaz”. 18 jeb 45% izglītības iestāžu skatījumā nav novērots, ka audzēkņi nedalās iegūtajās zināšanās ar saviem vienaudžiem.

30-38% izglītības iestāžu pārstāvju atzīmē, ka “nemaz” nav sekojošo situāciju: pedagogi nepietiekami dalās ar savām zināšanām (38%, 15 izglītības iestādes), citi pedagogi nevēlas izmantot zināšanas, ar kurām dalījušies kolēģi (35%, 14), un pedagogi nav pietiekami motivēti doties uz ārzemēm kopā ar audzēkņiem (30%, 12).

18-23% izglītības iestāžu pārstāvji norāda, ka nav vērojams, ka citas iestādes neinteresē aptaujātās iestādes sasniegtie rezultāti (23%, 9 izglītības iestādes) un ka izglītības iestādēm ir grūti ieviest izmaiņas citos ikdienas organizācijas ieradumos (20%, 8). 18% jeb 7 izglītības iestādes uzskata, ka nav grūti ieviest izmaiņas attiecībā uz mācīšanas ieradumiem.

Savukārt, palūkojoties uz lielākajiem šķēršļiem, tie ir pedagogu ģimenes šķēršļi, kas ierobežo iespēju kopā ar audzēkņiem doties uz ārzemēm (8% jeb 3 izglītības iestādes atzīmē atbildi “ļoti”), un pedagogu grūtības pārvaldīt svešvalodas (23% jeb 9 izglītības iestādes atzīmē “ļoti”, 10% jeb 4 izglītības iestādes, ka pilnībā).

16. attēls. Šķēršļi un izaicinājumi plašākai Erasmus+ prakšu organizācijai un pozitīvai sistēmiskai ietekmei

Apkopojot aptaujas dalībnieku atvērtās atbildes, redzams, ka mobilitātes rezultāti izglītības iestādēs ir atzīti ar *Europass Mobility* sertifikātu (pieminējuši 18 izglītības iestāžu pārstāvji), t.sk. apvienojot minēto

sertifikātu ar “*Learning agreement complement*” dokumentu, dotāciju līgumu, “*Beneficiary module*” anketu vai komandējuma atskaiti. Pie šī tiek pieminētas tādas procedūras kā prakses dienasgrāmatas, praktikanta raksturojuma analīze, prakses aizstāvēšana ar komisijas slēdzienam noslēgumā, mobilitātes rezultātu prezentēšana, zināšanu pārbaude, uzdodot kombinēto pārbaudes darbu vai ieskaitot moduļa vienību kā apgūtu. Attiecībā uz mobilitātes rezultātu atzīšanu izglītības iestādēs ir arī iespējams, ka ārvalstu prakse tiek uzskatīta par daļu no vispārējām apmācībām (6).

Savukārt, runājot par mobilitātes rezultātu atzīšanu valsts līmenī, arī visbiežāk piemin *Europass Mobility* sertifikātu (pieminējuši 12 izglītības iestāžu pārstāvji). Viņi norāda, ka attiecīgo dokumentu var uzrādīt gan valsts, gan starptautiskā līmeņa augstākās izglītības iestādēs. No visiem aptaujātajiem 6 izglītības iestāžu pārstāvji uzskata, ka valsts līmenī netiek atzīti mobilitātes rezultāti, dažiem nesniedzot plašāku paskaidrojumu vai pamatojot, ka jauniešiem vēl joprojām jākārt Latvijā pārbaudes darbi/ Izglītības kvalitātes valsts dienests nepielīdzina šo praksi/ trūkst kredītpunktu sistēmas izglītības iestādēs. Citās izglītības iestādēs ārvalstu prakse ir atzīta kā daļa no obligātās mācību prakses (3). Runājot par mācību procesā iesaistīto pedagogu profesionālās pilnveides stundām mobilitātē, par tām tiek veikts ieraksts Valsts izglītības un informācijas sistēmā. Viena aptaujātā skatījumā, kurš pārstāv izglītības iestādi, tā ir lielāka iespēja izvirzīties un tikt pamanītam darba tirgū.

Erasmus+ programmas pievienotā vērtība un labās prakses

Šīs nodaļas mērķis ir raksturot Erasmus+ mobilitāšu ietekmi caur to pievienoto vērtību, kas ir dažādu ietekmes līmeņu kopsavilkums. Tas tiek raksturots, raugoties gan no potenciālo zaudējumu perspektīvas gadījumā, ja Erasmus+ programmas finansēšana tiktu pārtraukta, gan no tiešo ieguvumu perspektīvas – pievienotās vērtības raksturojuma. Tāpat nodaļa ietver arī pārskatu par Erasmus+ mobilitāšu īstenošanas labo praksi, kas ir ieteikumi mazāk pieredzējušiem programmas dalībniekiem.

Audzēkņu mobilitātes bez Erasmus+ programmas iespējām

Erasmus+ programmas nozīmību Latvijas kontekstā parāda interviju dalībnieku refleksija par to, kāda varētu būt profesionālās izglītības iestāžu audzēkņu prakse bez Erasmus+ programmas dotajām iespējām. Prognozējot sekas gadījumā, ja Erasmus+ programmas darbība tiktu samazināta vai pārtraukta, tad vairumā gadījumu profesionālo izglītības iestāžu audzēkņiem vairs nebūtu iespējams īstenot ārvalstu prakses, jo izglītības iestādēm nav pietiekamu finanšu līdzekļu (valsts un privātie) to nodrošināšanai. Tas tāpēc, ka ar (1) šobrīd valsts nodrošināto finansējumu profesionālajai izglītībai ārvalstu mobilitāti nebūtu iespējams īstenot un (2) lielai daļai Latvijas ģimeņu nav pietiekošu līdzekļu, lai varētu apmaksāt saviem bērniem šāda veida darba praksi (ceļa izdevumi, uzturēšanās izmaksas u.c.).

Bēdīgi, es pat nezinu, kā mēs organizētu. Droši vien, ka neorganizētu. Tad, kad es atnācu strādāt uz šo skolu, tad skolā jau bija mobilitātes, bet tas bija ļoti, ļoti šauram bērnu lokam. [...] Bet tas vispār nebija saistīts ar mācību procesu, ar profesionālo pilnveidi. Tā bija vienkārši iespējai konkrētai grupai kaut kur aizbraukt. Jā, tas jau bija labi toreiz! Bet tagad mums ir iespēja aizbraukt saistībā ar profesionālo izaugsmi, plus vēl ir individuālās kompetences. Principā tas sākās, tikai pateicoties Erasmus+.

Es domāju, ka tas būtu ļoti, ļoti apgrūtināts, jo jaunieši, kas pie mums mācās, pamatā ir no reģioniem. [...] Es domāju, ka bez Erasmus+ finansējuma neviena izglītības iestāde... Varbūt tie, kuriem ir kādi ieņēmumi no kaut kādām lietām, bet valsts un pašvaldību finansētās, ja nebūtu Erasmus+ atbalsta, es domāju, ka nekas nebūtu.

Es domāju, ka mēs nebūtu spējīgi noorganizēt, jo nebūtu finansējuma. Iespējams tad mēs varētu tikai draudzēties ar tuvāko Lietuvas un Igaunijas skolu. Nordplus projekti būtu kā viens no variantiem. Bet tā programma nav tik piemērota.

Tās profesionālās izglītības iestādes, kas uzskata, ka spētu nodrošināt audzēkņu ārvalstu mobilitātes:

- Atgrieztos pie iepriekšējas ārvalstu prakšu organizēšanas veida (no skolas uz skolu, ārvalstu publisko nodarbinātības aģentūru (t.sk. EURES tīkla) iesaistīšana, noteikti sadarbības partneri/uzņēmumi);
- Meklētu mecenātus, kas var atbalstīt audzēkņu mobilitātes;
- Meklētu iespējas tās īstenot caur citām ārvalstu sadarbības programmām (piem., Nordplus).

Es domāju, ka starp skolām varētu notikt kaut kāda savstarpēja apmaiņa. Piemēram, kā ir ar čehu delegāciju, kad brauc skolotājs un kādi seši, astoņi audzēkņi. Viņi atbrauc, nedēļas divas padzīvo un pamācās. Čehi pie mums atbrauc un mēs padzīvojam un pastrādājam kopā ar viņiem, un pēc kaut kāda laika mēs braucam pie viņiem. Un ne tikai izglītības procesu, bet arī kaut kādus apkārtējos uzņēmumus.

Varbūt tad atgrieztos pie pieredzes, kas bija pirms 10, 15 gadiem. Tad bija sadarbība ar Vācijas

nodarbinātības aģentūru. Caur šo aģentūru jaunieši brauca prom uz trīs mēnešiem. Brauca uz Vāciju vasaras mēnešos praksē. Pēdējie braucieni bija pirms kādiem četriem gadiem. Tas viss ir beidzies, un mums ir Erasmus+ projekti.

Tiktu organizēts, jo mūsu partneri strādā ar saviem mecenātiem. [...] Viņi izmaksāja uzturēšanos un mums bija jāmaksā tikai ceļš. [...] Tas arī ir ļoti daudz, jo tas maksā lielas naudas. Un mēs arī no sava budžeta maksājam diezgan lielas naudas, jo mēs atmaksājām ceļu un arī valsts noteikto komandējumu naudu, jo nevar bērnu aizsūtīt tā, ka viņam nav, par ko nopirkt ūdeni. [...] Mēs meklētu iespēju kaut kā paši finansēt. Arī ja nebūtu Erasmus+ programmas, bet noteikti tie apjomi nebūtu tādi kā tagad.

Erasmus+ pievienotā vērtība

Pēc intervēto mācībspēku domām, Erasmus+ programmas pievienotā vērtība ir:

- Pozitīvā ietekme uz personības izaugsmi (pašapziņas celšana, iespēja novērtēt savus resursus, emocionālais pacēlums, iespēja atrasties ārpus savas komforta zonas);
- Starptautiskas darba pieredzes iegūšana;
- Iespēja dibināt kontaktus un tīkloties ar ārvalstu kolēģiem;
- Izglītības iestādes prestiža celšana;
- Eiropas vērtību uzturēšana (demokrātiskās vērtības, kultūra, valoda un tml.).

Pirms daudziem gadiem mums audzēkņi pateica vienu ļoti būtisku frāzi – ziniet, es vairs nebaidos no ārzemēm, jo es esmu pārliecinājies, ka mēs esam tādi paši cilvēki kā viņi un mums nav no kā baidīties; mums ir daudz labu zināšanu un prasmju. Proti, ka mēs neesam sliktāki par ārzemēs dzīvojošajiem. Manuprāt, tas ir galvenais Erasmus+ piensums, ka tā ir tāda pārliecība un pašpaļāvība.

Es domāju, ka tieši Eiropas kultūra un vērtības, jo mēs nevilšus viņās ieaugam. Gan tajos demokrātijas principos, jo sevišķi tagad, kad ir karš Ukrainā.

*Manuprāt, viss, kas notiek ap Erasmus – profesionālā pilnveide, kultūra, vēsture, valodas... iet un komunicēt, sadarboties. Pašapziņas celšana audzēkņiem un pedagogiem. Iespēja būt starptautiskiem. Būt pašiem pamanāmiem. Mēs esam izpelnījušies pateicību gan no Francijas pedagogiem, Austrijas, Vācijas... Jo tas liek mums pacelt arī savu laktiņu un mēs viņiem kļūstam interesanti. Un viņi jau sāk uz mums raudzīties un braukt mācīties. **Veicina savstarpējo izaugsmi? Viennozīmīgi!***

Erasmus+ projektu īstenošanas izaicinājumi

Kopš Erasmus+ 2021.-2027. gada programmas sākuma profesionālās izglītības iestādēm ir iespējams nokārtot akreditāciju, tādējādi iegūstot uzticama partnera statusu, kas nodrošina arī priekšrocību Erasmus+ mobilitātes projektos (stabila finanšu plūsma, iespēja piedalīties projektos katru gadu). Lai gan liela daļa Latvijas profesionālo izglītības iestāžu ir ieguvušas akreditētas organizācijas statusu, atsevišķas iestādes saskaras ar grūtībām šo statusu iegūt, kā rezultātā jūtas arī nedrošākas par savām iespējām regulāri nodrošināt saviem audzēkņiem ārvalstu praksi caur Erasmus+. Kā skaidro intervētie mācībspēki, tas lielā mērā ir saistīts ar pārstāvētās nozares specifiku (piemēram, kultūras nozare, īpaši mūzika) un zināšanu trūkumu par to, kā attiecināt akreditācijas noteikumus uz konkrēto profesionālās izglītības jomu. Piemēram, profesionālajā mūzikā nav iespējams audzēkņiem nodrošināt praksi konkrētos uzņēmumos (opera, profesionāls orķestris un tml.), jo nepieciešams nodrošināt sniegtā pakalpojuma kvalitāti. Tādējādi

audzēkņiem, kas profesionāli apgūst akadēmisko mūziku, prakse tiek nodrošināta tikai studentu orķestros, taču Eiropā tādu nav daudz. Līdz ar to profesionālajām mūzikas izglītības iestādēm pastāv grūtības atrast un piesaistīt sadarbības partnerus. Savukārt viens no nosacījumiem, lai saņemtu izglītības iestādes akreditāciju, ir patstāvīgu sadarbības partneru esamība. Savukārt otra problēma, ar ko izglītības iestādes ir saskarūšās, ir Erasmus+ prioritāšu attiecināšana uz savu izglītības iestādi. Kā norāda viens no intervijas dalībniekiem, akadēmiskās mūzikas vide savas specifikas dēļ nevar būt iekļaujoša un vērsta uz digitalizāciju, taču tā lielā mērā ir videi draudzīga. Līdz ar to viņam akreditācijas procesā ir bijušas grūtības ietvert un pielāgot Erasmus+ prioritātes atbilstoši nozares specifikai.

Tomēr, raugoties uz Erasmus+ mobilitātes programmas organizatoriskajiem izaicinājumiem, intervētie mācībspēki noliedz, ka būtu saskārušies ar vērā ņemamām grūtībām projektu plānošanas un īstenošanās laikā, jo gadu gaitā ir uzkrājusies pieredze, kā risināt noteiktas problēmas. Pamatā tiek minēts, ka Erasmus+ mobilitāšu īstenošanu apgrūtina šādi apstākļi:

- Sadarbības partneris nepilda savus pienākumus (nesagaida lidostā, maina mobilitātes sākotnējo plānu) un tml.
- Atklājas, ka audzēknis pēkšņi nevar braukt (veselības problēmas, nav atbilstošu personas dokumentu) un īsā laikā nepieciešams atrast citu dalībnieku;
- Audzēknis vēlas pārtraukt mobilitāti, jo netiek galā ar psiholoģisko spriedzi, atrodoties ārvalstīs.

Trešdienā jauniešiem ir jālido, bet pirmdienā viena pasaka, ka nevar lidot, jo ir salauzta kāja, un pēkšņi kāds ir jānomaina. [...] Un vēl bija gadījums, kad vajadzēja lidot uz Spāniju caur Angliju, un vajag pasi. Bērnam nav pases, ir tikai ID. Un sanāca ātrumā atrast citu jauniešu, kas aizvietos. Tur bija tā ļoti, jo bez maz vai 15 min laikā bija jānomaina pret citu bērnu. Un tad ir jāsaprot, kurš bērns varētu nomainīt. Un mēdz būt tā, ka ir jāsaprot gatavot dokumenti, un atnāk jauniešis un pasaka nē. Bet tas, ka ir pieredze, tas palīdz.

Lielākais izaicinājums ir psiholoģiskā noturība. Nepaiet divas, trīs dienas un man zvana un raud – es lidoju atpakaļ, man tur nav tāda gulta, man tur nav tas. Tie ir tie bērni, kuriem komforta zona ir Latvijā. Bet ne visiem! Lielākais izaicinājums ir psiholoģiskā noturība. Tas ir arī tas, ko mēs prasām viņiem, atlasot kandidātus – vai tu varēsi mēnesi nodzīvot viens pats?

Vienā no intervijām norādīts, ka noteiktām profesionālajām mācību programmām (piemēram, būvniecības un ceļu būves mašīnu tehnikiem) ir grūtāk atrast piemērotas prakses vietas, kas saistīts ar programmas specifiku:

Ir programmas, kurās ir grūtāk atrast atbilstošu prakses vietu. Piemēram, būvniecības un ceļu būves mašīnu tehnikiem. Viņiem ir ļoti grūti atrast atbilstošu prakses vietu ārvalstīs. Gribētos viņiem piemērotāku atrast. Tā kā tas ir saistīts tieši ar profesiju, jo tā ir reta profesija. Arī pie mums Latvijā nav daudz skolu, kas to īstenotu. Līdz ar to sadarbības partneri nevar nodrošināt atbilstošas prakses vietas.

Ieteikumi profesionālās izglītības iestādēm bez Erasmus+ pieredzes

Intervētie mācībspēki citām profesionālajām izglītības iestādēm, kurām nav pieredzes Erasmus+ programmu īstenošanā, iesaka šādus soļus:

1. Dalību Erasmus+ programmā izvirzīt kā vienu no izglītības iestādes prioritātēm;
2. Izveidot darba grupu (iesaistot vadību un profesionālo priekšmetu pedagogus un/ vai nodaļu vadītājus);
3. Saņemt Erasmus+ programmas akreditāciju;
4. Izglītības iestādes pārstāvjiem iestāties starptautiskās nozaru asociācijās/ organizācijās (tas veicinās sadarbības partneru atrašanu);
5. Atrast labus un uzticamus sadarbības partnerus;
6. Mobilitātes izvēlēties, balstoties uz izglītības iestādes vajadzībām;
7. Iesākumā izvēlēties vienkāršākus (īslaicīgākas, tuvākas mobilitātes) mobilitāšu veidus;
8. Atrast iespēju kā audzēkņiem nodrošināt pavadoni, jo īpaši tiem, kuri vēl nav sasnieguši 18 gadu vecumu;
9. Pirms mobilitātes izveidot attālinātu tikšanos ar uzņemošo organizāciju;
10. Iespēju robežās profesionālo priekšmetu pedagogiem nodrošināt iespēju doties līdz mobilitātēs;
11. Ja neveidojas veiksmīga sadarbība ar sadarbības partneri, tad nebaidīties to mainīt.

Mācībspēki iesaka vispirms dalību Erasmus+ programmā izvirzīt kā vienu no izglītības iestādes prioritātēm, attiecīgi pēc tam izveidot darba grupu, kurā ir iesaistīti pārstāvji no iestādes vadības, kā arī profesionālo priekšmetu pedagogi un/ vai nodaļu vadītāji. Tādējādi izglītības iestādes vadībai veidosies sasaiste ar darba grupā pieņemtajiem lēmumiem, savukārt profesionālo priekšmetu pedagogi un/ vai nodaļu vadītāji varēs projektu vadītājam/ koordinatoram sniegt atbalstu prakses plāna izveidošanā. Tāpat tiek ieteikts izglītības iestādei saņemt akreditāciju dalībai Erasmus+ programmā.

Es noteikti ieteiktu skolas vadībai izvirzīt šo kā prioritāti. [...] Pirmais ir darba grupas izveide, lai ir vismaz viens cilvēks, kas to visu organizē un dokumentus sakārto, bet darba grupā ļoti svarīgi ir, lai ir profesionālā priekšmeta skolotājs vai nodaļas vadītājs, kurš palīdz noteikt, kādi rezultāti jauniešiem ir jāsasniedz, jo projekta vadītājs nevar visu zināt. [...] Ļoti ieteicams iesaistīt augstāko vadību, jo ja ir rīkojums no augšas... Jo tā jau kļūst ne tikai par cilvēka prioritāti, bet par vienu no izglītības attīstības pamatnostādņiem.

Turpinājumā nepieciešams atrast labus un uzticamus sadarbības partnerus, kas atbilst izglītības iestādes programmai un tās vajadzībām. Proti, sadarbības partnerim ir jābūt tādām, lai noteiktajā vietā audzēkņiem, saskaņā ar mācību programmu, būtu iespējams apgūt noteiktās profesionālās prasmes un iemaņas. Tāpat tiek ieteikts izvēlēties tādu sadarbības partneri, kuru var ņemt par piemēru savas mācību programmas turpmākai attīstībai. Piemēram, ja izglītības iestādē konstatēts, ka kādā mācību programmā nepieciešami uzlabojumi, tad atrast tādu sadarbības partneri, kur šī mācību programma ir augstākā līmenī. Attiecīgi iespējams mobilitātes īstenošanu sasaistīt ar citiem savas izglītības iestādes mērķiem, nodrošināt plašāku pieredzes apmaiņu un plašāku Erasmus+ programmas ietekmi. Viens no veidiem, kā īstenot šo nodomu, ir izglītības iestādes pārstāvjiem iestāties kādā atbilstošā starptautiskā organizācijā. Tas ļaus atrast sadarbības partnerus ar līdzīgām vajadzībām, kā arī gūt noteiktu drošības garantu to uzticamībai. Vienlaikus, ja sadarbība neveidojas veiksmīga, tiek ieteikts meklēt jaunus sadarbības partnerus, kas atbilst izglītības iestādes vajadzībām un pilda uzņemtās saistības. Jāatzīmē, ka no sākuma tiek ieteikts izvēlēties vienkāršākus mobilitāšu veidus, jo tādā veidā būs iespējams pārliecināties par sadarbības partneri un pakāpeniski celt savas izglītības iestādes kapacitāti saistībā ar Erasmus+ programmas īstenošanu.

Nevis piemērot jebkādu mobilitāti, bet paskatīties uz skolas vajadzībām un mērķiem, kuras mobilitātes ir piemērotākas. Jā, varbūt ir vērts atteikties no kursiem, kas ir vieglāk organizējami, bet, piemēram, skatīties uz darba vērošanu. Proti, savām vajadzībām pieskaņot Erasmus iespējas. Tīri pragmatiski skatīties uz to, kāds skolai būs labums no tā.

Ja profesionālie pedagogi un nodaļu vadītāji iesaistās starptautiskās pedagogu organizācijās... Iespējams mūsu veiksmes stāsts ir tajā faktā, ka mūsu pedagogi ir [asociācijas nosaukums]. Mums tur ir divi pedagogi iesaistīti. Tas paplašina kontaktpersonu loku. Plus vēl mūsu skolas direktora ir iesaistījusies "Eiropa", kas ir Eiropas lauksaimniecības zaļās skolas... Tas palīdz atrast sadarbības partnerus, un tad, kad ir sadarbības partneri, tad ir arī vieglāk īstenot mobilitāšu projektus.

Nākamais solis – atrast veidu, kā audzēknim nodrošināt pavadošo personu, kas ir profesionālā priekšmeta pedagogs vai nodaļas vadītājs, jo īpaši tad, kad mobilitātē dodas nepilngadīgas personas. Pirmkārt, tādā veidā audzēkņiem iespējams labāk nodrošināt emocionālo un praktisko atbalstu. Otrkārt, tādā veidā pavadošā persona var pārliecināties par sadarbības partnera atbilstību. Treškārt, labāk izprast prakses vietas vajadzības, attiecīgi pēc tam iespējams labāk sagatavot audzēkņus nākošajām mobilitātēm. Ceturkārt, uzturēt kontaktus ar sadarbības partneriem un attīstīt jaunas idejas turpmākai sadarbībai.

Pirmkārt, noskaidrot vai partneris ir uzticams, kas tur sagaida pretī. Jo audzēknim lidostā vajag transfēru, viņam vajag, kas viņu sagaida. Mēs kā skolotāji paši aizbraucam un iepazīstam partneri, tiekamies, apskatām prakses vietu. Citiem vārdiem – kontrole un pārbaude. Un tad jau ar gadiem tas strādā. Ja man audzēknis saka – ziniet, es biju tajā restorānā un tur nebija tas un tas. Es viņam saku – nestāsti, es pati tur biju un redzēju. Lūk, vajag pārbaudīt partnerus, vietu. Un tad jau viss ir kārtībā, tad jau viss strādā.

Viennozīmīgi iesaku sūtīt līdzī pavadoni, ja iepriekš tas bija diezgan ierobežoti, tad šobrīd Erasmus+ noteikumi ļauj būt elastīgākam.

Esam reāli, pedagogu nevar aizsūtīt prom uz veselu mēnesi. Tad mēs dalām pa posmiem, divas un divas nedēļas. Mēs skatāmies, lai visiem būtu labi, jo tas mums kā skolai ļauj justies drošāk, jo notiek visādas lietišķas. Un viņas ir jārisina. Attālināti risināt ir grūti.

Pirms mobilitātes audzēknim noorganizēta attālinātu tikšanās ar uzņemošo organizāciju. Tādā veidā būs iespējams saprast vai abu pušu gaidas atbilst, ja nē – veikt nepieciešamās izmaiņas.

Un, kas vēl man liekas veiksmīgi, mēs sagatavošanās sanāksmes veidojam kopā ar uzņemošo partneri. Tas gan ir attālināti. Partneris apjautājis jauniešiem par profesiju, vai viņš ir pareizi sapratis. [...] Mēs tur visādi mēģinām – mums ir tāda un tāda vieta, vai jūs tas apmierinātu. Un tad mums bija meitenes no mākslas nodaļas un viņam bija zooms ar tieši prakses vadību. Tas ir ļoti labi, tas atbrūno jauniešus, viņi apmēram zina kur viņi dodas, kādu cilvēku viņi satiks.

Secinājumi un ieteikumi

Pētījumā piedalījās un viedokli izteica dažādu jomu profesionālo izglītības iestāžu pārstāvji, kuriem pamatā ir vairāku gadu pieredze, īstenojot Erasmus+ audzēkņu ārvalstu mobilitātes projektus. Parasti ārvalstu mobilitāte aptver visas ar apgūstamo kvalifikāciju saistītās tēmas un praktisko iemaņu ieguvu. Tomēr atsevišķos gadījumos mobilitāte tiek veltīta konkrētai, specifiskai tēmai apgūstamās profesijas ietvaros. Latvijā profesionālo izglītības iestāžu starpā pamatā netiek atzīta virtuālā un jauktā mobilitāte, jo tiek uzskatīts, ka liela daļa iemaņu, kas tiek apgūtas profesionālajās izglītības iestādēs, iespējams apgūt un attīstīt, tikai praktiski darbojoties klātienē. Turklāt virtuālajā un jauktajā mobilitātē iztrūkst svarīga Erasmus+ komponente – tīklošanās un kultūras apmaiņa. Līdz ar to virtuālās mobilitātes tiek atzītas par lietderīgām tikai tādās mācību programmās, kurās darbs saistīts ar datora/ dažādu datorprogrammu lietošanu.

Vērtējot Erasmus+ audzēkņu mobilitāšu ietekmi, pētījuma dalībnieki redz tiešu pozitīvu attīstošo ietekmi indivīda līmenī. Pastarpināti un ierobežoti Erasmus+ mobilitāte spēj dot ieguldījumu arī attīstībā, kas notiek profesionālās izglītības iestādes līmenī, ierobežoti – nacionālās profesionālās vidējās izglītības sistēmas līmenī. Profesionālās vidējās izglītības iestāžu pedagogu attieksme pret audzēkņu Erasmus+ mobilitātēm gadu gaitā ir uzlabojusies, jo ievērojami ir uzlabojusies prakses vietu atbilstība Latvijas profesionālās izglītības mācību programmai, jaunieši prakses vietu izvēlas aizvien mērķtiecīgāk, kā arī kopumā ir uzlabojusies mācībspēku izpratne par mobilitātes nozīmību jauniešu turpmākajā dzīvē un karjeras gaitā.

Erasmus+ programma pastarpināti ietekmē arī izglītības iestādi, pamatā pozitīvi motivējot mācībspēkus ieviest inovācijas mācību saturā un metodēs un dibināt jaunus kontaktus. Šī ietekme īstenojas tādējādi, ka mācībspēki audzēkņu mobilitāšu laikā paplašina savu redzesloku, kas savukārt sniedz pozitīvu pienesumu mācību priekšmetu saturā (citas metodes, papildus materiāli) un izglītības iestādes materiāltehniskās bāzes nodrošinājumā (labiekārtota vide, mērķtiecīgi iegādātas jaunas iekārtas un instrumenti). Tādējādi Erasmus+ programmas ietekmi izjūt arī tie audzēkņi, kas mobilitātē paši nav piedalījušies.

Ierobežoti Erasmus+ audzēkņu mobilitāšu ietekme tiek saskatīta arī institucionālās ekosistēmas un izglītības sistēmas līmeņos. Lai gan izglītības iestāde dalību Erasmus+ uzskata par savu konkurences priekšrocību, kas palīdz piesaistīt audzēkņus un jaunus mācībspēkus, pašvaldības darbinieki un vietējie uzņēmēji ne vienmēr ir atbalstoši Erasmus+ projektu īstenošanai, uzskatot, ka dalība projektā rada papildu administratīvo slogu vai atrauj audzēkņus Latvijas darba tirgum.

Profesionālās izglītības iestādes pamatā ir apmierinātas ar to, kā šobrīd funkcionē pieteikšanās Erasmus+ audzēkņu mobilitātei. Tās gadu laikā ir izstrādājušas un pilnveidojušas savas iekšējās audzēkņu atlases metodes un kritērijus, kas iestāžu starpā būtiski neatšķiras. Trīs galvenie atlases nosacījumi ir: pieteikuma iesnieguma brīdī (1) visi mācību priekšmeti ir sekmīgi nokārtoti, (2) nav neattaisnotu kavējumu un (3) audzēknim ir motivācija piedalīties. Tiek arī atzīts, ka iespēja tiek dota arī audzēkņiem ar ierobežotām iespējām, lai arī ne vienmēr izglītības iestādes vadība šo Erasmus+ programmas kritēriju līdz galam izprot un atbalsta. Līdz ar to, lai veicinātu jauniešu ar mācīšanās vai uzvedības grūtībām ārvalstu mobilitāti, nepieciešams lielāks skaidrojošais darbs tieši ar izglītības iestādes administrāciju un profesionālo priekšmetu pedagogiem, kuriem arī ir nozīmīga loma izvērtēšanas procesā.

Latvijas profesionālo izglītības iestāžu pārstāvji ir pārliecināti par to, ka Erasmus+ programma nozīmīgi pozitīvi ietekmē jauniešu personību un turpmāko karjeras attīstību. Audzēkņi, kas ir piedalījušies Erasmus+ mobilitātē, piedzīvo: (1) personības izaugsmi, (2) caurviju prasmju attīstīšanu, kā arī (3) profesionālo iemaņu pilnveidi, kas vēlāk sniedz ieguldījumu karjeras izaugsmē. Savukārt audzēkņi, kas mobilitātē nav piedalījušies, caur saviem vienaudžiem, kas ir piedalījušies, gūst dalības motivāciju un iedrošinājumu. Tāpat netieša pozitīva ietekme tiek gūta caur izglītības iestādē ieviestajiem jauninājumiem – mācību materiāliem un pilnveidotu materiāli tehnisko bāzi. Izglītības iestāžu pārstāvji uzskata, ka audzēkņi ar Erasmus+ ārvalstu mobilitātes pieredzi ir labāk sagatavoti darba tirgum (ārvalstu darba pieredze, svešvalodas zināšanas, lielāka pašpārlicība par savām spējām), kā arī biežāk turpina mācības augstākās izglītības līmenī un paliek izvēlētajā profesijā. Attiecīgi Erasmus+ mobilitātes programmu turpināšana sniedz būtisku ieguldījumu Latvijas profesionālās izglītības iestāžu audzēkņu kapacitātes stiprināšanā un kā programmas, kas spēj nodrošināt visplašāko atbalstu, Latvijas kontekstā ir turpināma.

Tā kā Latvijā pamatā visas profesionālās izglītības iestādes lielākā vai mazākā mērā ir iesaistījušās Erasmus+ programmā, tās pamatā ir uzkrājušas pieredzi un izveidojušas salīdzinošu stabilu sadarbības partneru loku, kā rezultātā saņēmuši akreditāciju. Izglītības iestādes atzīst, ka savā starpā apmainās ar informāciju par savu sadarbības pieredzi (kvalitāti) ar noteiktiem ārvalstu partneriem, lai izvairītos no tādiem, kuri pārkāpj līgumu vai vienošanos nosacījumus. Tomēr atsevišķas profesionālās izglītības iestādes, kas pārstāv specifiskas tautsaimniecības jomas, nav nokārtojušas akreditāciju, jo saskārušās ar grūtībām prast sagatavot nepieciešamos dokumentus tādā veidā, lai tas atbilstu Erasmus+ akreditācijas prasībām. Attiecīgi šīm profesionālām izglītības iestādēm nepieciešams nacionālās aģentūras atbalsts un konsultācijas akreditācijas iegūšanai.

Ņemot vērā profesionālo izglītības iestāžu ilgstošo pieredzi Erasmus+ īstenošanā, izaicinājumi mobilitāšu organizācijā vairums ir situatīvi un pamatā personu līmenī, piemēram, kad kāds no audzēkņiem pēkšņi nevar uz mobilitāti vai mobilitātes laikā piedzīvo psiholoģisku diskomfortu. Tā kā audzēkņiem vieglāk ir pārdzīvojamā īslaicīgas mobilitātes, Erasmus+ ietvaros nepieciešams saglabāt iespēju izvēlēties dažāda ilguma mobilitātes (respektīvi, izglītības iestādei ir iespējams izvēlēties, cik garā mobilitātē nosūtīt jaunieši, saglabājot gan īstermiņa, gan ilgtermiņa mobilitāšu iespējas bez to proporcionāliem ierobežojumiem). Tāpat ieteicams ir izvērtēt, kādā veidā nodrošināt profesionālo izglītības iestāžu audzēkņiem emocionālo atbalstu mobilitātes laikā.

Erasmus + mobilitātes programma būtiski ir veicinājusi Latvijas profesionālās izglītības iestāžu audzēkņu ārvalstu prakses iespējas. Tā ļauj nodrošināt salīdzinoši liela audzēkņu skaita prakses iespējas ārvalstīs, un pretējā gadījumā, proti, ja Erasmus+ programma tiktu saīsināta vai pārtraukta, tikai nelielai daļai izglītības iestāžu būtu iespējams aizstāt to ar kādu citu līdzvērtīgu aktivitāti un pamatā – ierobežotā apmērā. Pamatā šāda iespēja būtu tikai jauniešiem, kuru ģimenes spēj sniegt finansiālu atbalstu, un jauniešiem ar ļoti augstiem sasniegumiem. Attiecīgi Latvijas gadījumā ir lietderīgi turpināt īstenot Erasmus+ programmu, radot Latvijas profesionālo izglītības iestāžu audzēkņiem iespēju praktizēties arī ārvalstīs.

Erasmus+ ieguldījums kopienas un valsts līmenī tiek atzīts kā izglītības iestādes prestiža celšana un kopienas, kurā tā atrodas, izglītības iestāžu savstarpēja izaugsmes veicināšana un demokrātisko vērtību uzturēšana. Pēc mācībspēku domām, pievienotā vērtība ir vienlīdz būtiska ar profesionālo iemaņu apgūšanu un attīstīšanu. Tādējādi Erasmus+ programma rada būtisku pienesumu visos līmeņos un to ir nepieciešams turpināt īstenot.